

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 46.

Måndagen den 29 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Särskilda Utskottets utlåtanden N:is 1 och 2; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 30).

I sammanhang med bordläggningen af dessa ärenden yttrade:

Herr vice Talmannen Wijk: Med stöd af den i dagens talmanskonferens träffade öfverenskommelse, tager jag mig friheten hemställa det Kammaren ville besluta, att Särskilda Utskottets nu för andra gången bordlagda betänkanden N:is 1 och 2 måtte företagas till behandling Måndagen den 6 nästkommande Maj samt uppföras å föredragningslistan främst bland de ärenden, som då möjligen förekomma å densamma såsom tvenne gånger bordlagda.

Hvad Herr vice Talmannen sålunda föreslagit blef af Kammaren bifallet.

§ 2.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om löneroglering för landsstaten m. m.

Punkten 1.

Mom. a.

Kongl. Maj:t hade föreslagit följande grunder och vilkor för ifrågavarande löneroglering:

att aflöningsbeloppen bestämmas lika för hvarje tjänst af samma grad, men, af anförda skäl, undantag härifrån göras för

*Ang. grunder
och vilkor för
löneroglering
för lands-
staten.*

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 46.

Ang. grunder landssekreterare och landskamrerare, äfvensom för länsnotarier och och vilkor för länsbokhållare;
lönereglering

för lands-
staten.
(Forts.)

att löneförmånerna fördelas i lön och tjänstgöringspenningar, hvilka sistnämnda, med undantag blott för det fall att semester åtnjutes, tillfalla den, som tjänsten förrättar;

att vid denna fördelning afseende fästes ej mindre derå, att tjänstgöringspenningarne, så vidt sig göra låter, må blifva tillräckliga för bestridande af vikariatsersättning under tjänstledighet, utan ock hufvudsakligen derå, att lönen kommer att utgå med sådant belopp, som, efter tjänstens beskaffenhet, skäligen må kunna, efter uppnående af den i sådant hänseende stadgade lefnads- och tjänsteålder, vid afskedstagandet såsom pension å allmänna indragningsstaten bestås;

att ålderstillägg skall efter viss tids väl vitsordad tjänstgöring utgå och tilläggas lönen för samtliga landsstatstjenstemännen, under vilkor att löntagare under mera än fyra femtedelar af denna tid sjelf bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst; dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, samt att i öfrigt iakttages, att löntagare tillgodoräknas den tid, som före den nya statens utfärdande förflutit från det han till tjänsten utnämndes eller enligt Kongl. cirkuläret den 7 Mars 1873 förordnades att densamma förestå, men att den högre aflöningen ej får tillträdas förr, än vid början af kalenderåret näst efter det år, då den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd;

att, i följd af sportelinkomsternas indragning, de kostnader för resor, arbetsbiträde, skrifmaterialier och andra expenser, som af tjänsternas skötande föranledas, enligt regeln böra af statsmedel bestridas;

att semester må åtnjutas af landssekreterare och landskamrerare under högst en och en half månad och af öfrige tjenstemän vid länsstyrelserna under högst en månad årligen; men att deremot denna förmån icke för fögderitjenstemännen, hvilkas verksamhet genom resor och vistelse i fria luften är mera helsobringande, eger rum; samt

att med tjänst vid landsstaten icke må förenas annan tjänst på rikets eller Riksdagens stat, ej heller annan tjenstebefattning med mindre den finnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen vid landsstaten; men att dock tjensteman, som vid den nya löneregleringens inträdande redan innehar tjänst utom landsstaten, må densamma bibehålla, så länge den icke är för tjänstgöringen vid landsstaten hinderlig.

Och hade Utskottet i förevarande moment hemställt,

“att nu föreslagna grunder och närmare bestämmelser för lönereglering för visse tjenstemän och betjente vid landsstaten må vinna Riksdagens godkännande; dock med tillägg dels att den

tjenstemän vid länsstyrelserna medgifna semester endast får åtnjutas när sådant utan hinder för göromålets behöriga gång kan ske, *dels* att den, som af sjukdom hindras att sin tjänst förrätta, eger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfår ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för tjänstens förrättande erfordras eller eljest prövas skäligen; *dels* att innehafvare af befattning vid landsstaten skall vara underkastad så väl den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet och jemkning i åligganden som ock den reglering af tjänstgöringsområde, som kan varda föreskrifven; och *dels* att landssekreterare och landskamrerare icke må tillika emottaga befattning å kommuns stat“.

Ang. grunder och vilkor för lönerreglering för landsstaten.
(Forts.)

Sedan nämnda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Liss Olof Larsson, hvilken jemte Herr *Sven Nilsson* inom Utskottet reserverat sig mot samma hemställan, och som nu anförde: Jag skulle börja med att återkalla i minnet de ord, med hvilka jag inledde mitt anförande härom dagen uti frågan om härads höfdingarnes pensionering, till hvilka jag refererar, och vill härefter öfvergå att med några ord gifva till känna min åsigt i nu föredragna fråga. Ehuru jag väl vet att, sedan frågan om skjutsväsendets ordnande gått igenom i begge Kamrarna, det icke lönar mödan att uppträda emot Utskottets föreliggande förslag, kan jag dock icke underlåta att uttala mina betänkligheter emot detsamma. Såsom af betänkandet synes, har jag reserverat mig emot Utskottets förslag. Jag försökte visserligen inom Utskottet, då jag väl visste att ett afslag icke var möjligt att åstadkomma, att genomdrifva några ändringar i förslaget, men då jag deri understöddes af endast ett par röster, fann jag lämpligt att reservera mig mot Utskottets beslut i dess helhet. Denna fråga har väl, innan den kom under regeringens pröfning, varit föremål för en grundlig utredning, men mig synes det dock som om dess slutliga afgörande hade bort föregås af en lösning af åtskilliga andra frågor. I den till grund för detta betänkande liggande Kongl. propositionen talas om indragning af räntmästare- och härads skrivarbefattningarne, om reglering i afseende å kronofogde- och länsmansdistrikten m. m. För min del anser jag att frågorna härom bort afgöras förr än man skridit till fastställande af den lönerreglering, hvarom här är fråga. Ty det torde kunna tagas för temligen gifvet att, om denna lönerreglering nu genomföres, de andra frågornas lösning kommer att låta länge vänta på sig. För detta mitt antagande lemnar erfarenheten tillräckligt stöd. För att visa huru nödvändigt det, åtminstone efter min uppfattning, är, att åstadkomma en omreglering af de nuvarande kronofogde- och länsmansdistrikten, innan ifrågakvarande lönestat antages, vill jag, ehuru det egentligen icke hör till den nu föredragna punkten, men likväl sammanhänger med frågan i sin helhet, påpeka åtskilliga förhållanden rörande det sätt, hvarpå indel-

*Ang. grunder
och vilkor för
lönerreglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

ningen af omförmälda fögderier och distrikt nu är ordnad. Jag skulle härvid taga till ledning 1874 års officiella uppgifter i afseende å folkmängden, emedan jag icke har till hands några af senare datum. Ser jag då först på förhållandena inom Upsala län, finner jag att detta med en befolkning af 88,860 invånare är indeladt uti icke mindre än 5 fögderier och 19 länsmansdistrikt. Deraf framgår således, att hvarje kronofogdedistrikt har i medeltal 17,772 och hvarje länsmansdistrikt 4,677 invånare. I Blekinge län deremot, som har mer 106,000 invånare och följaktligen är i afseende å befolkningens antal betydligt större än Upsala län, finnas tvenne kronofogdar med något öfver 53,000 personer i hvardera distriktet och nio länsmansdistrikt med 11,862 personer inom hvar distrikt.

Går jag så till Westmanlands län, så finner jag der, med en befolkning af cirka 105,000 invånare, 5 kronofogdar och 23 länsmän, d. v. s. på hvarje fögderi 21,000 och på hvarje länsmansdistrikt 4,575 invånare. För mig är det svårt att fatta huru en sådan reglering af de olika distrikten kan vara den rigtiga, och tror att en reglering i detta afseende bort föregå regleringen af lönerna, ty, såsom jag redan påpekat, har man en gång fastställt lönerna, nog får man behålla den gamla distriktindelningen. Annu ett exempel på olämpligheten af den nuvarande fögderiindelningen tillåter jag mig anförä. Gotlands län, med en folkmängd af cirka 48,000 personer, har två kronofogdar och 10 länsmän, d. v. s. lika många kronofogdar och en länsman mer än i Blekinge län med en befolkning som är mer än dubbelt så stor som Gotlands. Detta allt synes mig innebära oegentligheter, som jag velat påpeka för att visa angelägenheten af att en reglering af den nuvarande fögderiindelningen bort föregå regleringen af landsstatstjänstemännens löner.

Dessutom förekommer härvid en annan omständighet, hvarpå jag äfven ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet, och det är att i alla rikets län, utan afseende på deras olika storlek, antalet tjänstemän i länsstyrelsen är alldeles detsamma, ty med undantag af fem län, der det finnes två länsnotarier, utgör antalet tjänstemän i hvarje länsstyrelse åtta, om jag inberäknar landshöfdingen. För min del kan jag icke annat än finna det förvånande, att t. ex. Gotlands län med sina nu till ett antal af 54,000 uppgående invånare skall behöfva en lika manstark länsstyrelse som Malmöhus län, der folkmängden uppgår till 330,000. Jag vet väl, att man härtill skall svara mig, att i hvarje län behöfves utom landshöfdingen en landssekreterare, en landskamrerare, en räntmästare, en länsnotarie, en länsbokhållare, en landskanslist och en landskontorist, d. v. s. i hvarje länsstyrelse minst åtta tjänstemän, men mig förefaller det alldeles tydligt, att om i Gotlands län med 54,000 invånare 8 tjänstemän hafva full sysselsättning, väl förståendes af sina egentliga tjänsteäligganden, så måste i Malmöhus län en stor del af göromålen bestridas af extra ordinarie biträden, som måste utföra arbete som rätteligen tillhör ordinarie tjänstemän. Om deremot i Malmöhus län åtta tjänstemän

räcka till för de ordinarie göromålen, så är det lika tydligt, att det är alldeles öfverflödigt att i Gotlands län hafva lika stor personal ty dessa måste endera sakna arbete eller ock sysselsätta sig med göromål som icke borde utföras af ordinarie tjänstemän. Detta synes mig innebära en lika stor oegentlighet som om man vid regleringen af de centrala embetsverken skulle vilja bestämman antalet tjänstemän lika i alla verk, utan afseende på göromålens olika mängd och beskaffenhet. Följden af ett sådant tillvägagående skulle naturligtvis blifva den, att i de vidlyftigare embetsverken en stor del af de ordinarie göromålen måste komma att utföras af extra ordinarie tjänstemän, under det att åter i de mindre verken de ordinarie tjänstemännen skulle få sysselsätta sig med en stor del göromål, af beskaffenhet att lämpligast böra utföras af extra biträden. För min del tror jag därför, att det skulle vara både nödigt och nyttigt att i de mindre länen inskränka antalet af länsstyrelsens tjänstemän och möjligen öka antalet i de större; jag kan icke föreställa mig, att det kan vara lämpligt att i samtliga länen hafva lika många tjänstemän utan afseende på länens storlek eller göromålens större eller mindre mängd.

För min del skulle jag sålunda önska rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition, under anhållan, att man måtte få ett mera utarbetadt förslag i den föreliggande frågan, så att såväl länsstyrelserna som kronofogde- och länsmansdistrikten blefve jemnare reglerade, än som, enligt hvad de af mig anförda siffrorna utvisa, skulle blifva förhållandet, derest Kongl. Maj:ts proposition antoges. Jag tror äfven att den ställning, hvori landet för närvarande i finansiellt hänseende befinner sig, icke gör det oundgängligen nödvändigt att redan nu reglera dessa ifrågasvarande löner. Man talar om att penningbristen i landet är stor. Under sådana förhållanden lär det väl icke vara lämpligt att öka statsbudgeten med ett så stort belopp som nu är föreslaget. Af den Kongl. propositionen visar sig, att det erforderliga tillskottet i budgeten i och för regleringens genomförande skulle komma att uppgå till 453,043 kr. Man har visserligen föreslagit att betäcka denna ökade statsutgift genom att höja stämpelpappersafgiften, men äfven denna afgift kommer att, om ock indirekt, drabba landets skattdragande befolkning. Och härtill kommer att för år 1879 skall i form af ålderstillägg åt landsstatens tjänstemän utgå omkring 155,000 kr. Kostnaden för den nya regleringen uppgår då till 608,043 kr.; och hela denna summa skall uppföras på ordinarie stat. Och läggas härtill de dyrtidstillägg för landsstaten som finnas uppförda å extra stat, eller 235,324 kr., blifver hela kostnaden för regleringen 843,367 kr., hvaraf 608,043 kr. äro ett helt och hållet nytt anslag, och återstoden skulle öfverflyttas från extra till ordinarie stat. Jag hade föreställt mig att under närvarande förhållanden, då man har svårt att få statsbudgeten att gå i hop, det icke skulle vara oundgängligt nödigt att bevilja detta stora anslag.

*Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.*
(Forts.)

Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Ett ytterligare skäl för mig att rösta för afslag å Kongl. Maj:ts proposition är ock, att, enligt min uppfattning, lönerna för länsstyrelsernas tjänstemän blifvit allt för högt beräknade i förhållande till dem, som Riksdagen bestått andra tjänstemän. Dessutom tror jag att man gjort orätt, då man icke skilt emellan landssekreterares och landskamrerares löner, utan bestämt dem till lika belopp. Det förefaller mig som skulle de senare böra aflönas något lägre än de förre. I hvilket fall som helst ligger det dock alltid något orimligt uti att desse tjänstemäns löner kunna i vissa län uppgå till 7,500 kronor, och sålunda med 500 kr. öfverstiga hvad Riksdagen anslagit åt en del chefer för de centrala embetsverken och byråcheferne inom departementen. Än ytterligare ber jag att få påpeka, att, oaktadt här är fråga om landsstatens lönereglering, så förekommer icke ett ord om reglering af landshöfdingarnes löneförhållanden, och likväl synes det mig, som om Riksdagen äfven i fråga om deras löneförmåner borde ha ett ord med i laget.

Jag kan sålunda icke godkänna Kongl. Maj:ts förslag, utan nödgas yrka afslag å detsamma. Som jag redant nämnt, har jag ingen förhoppning om att detta mitt yrkande skall bifallas. Men jag har icke kunnat underlåta att till protokollet uttala mina betänkligheter emot detta förslag, oaktadt jag på förhand tror mig veta, att det skall vinna Kammarens bifall.

Herr Ivar Månsson: Ehuru jag vet att det icke leder till något resultat att uppträda emot det föreliggande förslaget, kan jag dock icke underlåta att så godt i min förmåga står uttala mina betänkligheter och anmärkningar emot detsamma. Jag hade trott att då en reglering, sådan som denna, komme att föreslås af regeringen, detta förslag skulle omfatta alla landsstatens tjänstemän. Så har emellertid icke skett uti föreliggande förslag, hvarest landshöfdingarne, landtränmästarne och häradskrifvarne blifvit helt och hållet förbigångna. Jag har vidare alltid hyllat den åsigt, att man bör inrätta så få tjänster som möjligt och gifva dess innehafvare fullt upp att göra, men också å andra sidan anslå åt dem fullt tillräckliga löner. Denna princip är icke heller iakttagen i det föreliggande förslaget. Hvad särskildt angår de tjänstemän, hvilkas göromål jag känner något närmare till, nemligen kronofogdar och häradskrifvare, så är förhållandet sådant, att de knappast behöfva använda mer än halfva sin tid för skötandet af sina tjänsteäligganden.

Jag tror det icke finnes någon, som skall kunna bestrida, att icke åtminstone kronofogdarne sysselsätta sig betydligt mycket mera med enskilda angelägenheter och förrättningar än med göromål i statens tjänst. Enahanda är på många ställen förhållandet med häradskrifvarne. Jag hade emellertid trott, att dessa båda tjänster utan olägenhet kunnat sammanslås till en. Vidare trodde jag, att då man, som här föreslagits, vill uppoffra så betydliga penningesummor för denna lönereglering, man äfven borde haft skäl att förvänta, att polismakten på landet blifvit något

bättre tillgodosedd än hvad nu är förhållandet. Som af den föregående talaren blifvit påpekadt, kommer här en statsutgift att egarum på något öfver 600,000 kronor, hvartill kommer att man, enligt min tanke, något högt beräknat de inkomster som skulle tillfalla statsverket genom inbesparade sportler och lösens utbytande mot stämpelpapper. Jag hade som sagt trott, att då man utbetalar en så stor utgift, man äfven bort kunna pretendera, att polisväsendet å landet blifvit bättre ordnad. I en annan punkt ar samma betänkande förekommer en utgift af 40,000 kronorsärskildt för polismakten å landet, och då vi veta, att många landsting beviljat rätt betydliga anslag särskildt för detta ändamål, tror jag man icke skall kunna neka, att något i detta afseende måste göras. Efter mitt förmenande hade det varit lämpligast om man i samband med en ifrågasatt löneförhöjning för landsstatens tjänstemän hade fått se något i berörda afseende åtgjort; nu finner man ingen förändring i afseende å tjänstepersonalen, men en ökad utgift på 600,000 kronor. Hvad särskildt kronofogdarne angår, kan jag icke fatta huru man, då man förut ansett dem tillräckligt aflönade med 2,800 kronor jemte 20 procent deraf i dyrtidstillägg, eller tillsammans 3,360 kronor, skall kunna påstå, att det är nödvändigt för dessa tjänstemän att erhålla ytterligare 1,000 kronors tillökning i lönen, hvartill Utskottet nedprutat Kongl. Maj:ts förslag. Jag kan icke förstå huru denna lönetillökning kan framhållas såsom nödvändig, då tjänstemännen i fråga icke få det ringaste mera att göra än förut. Jag tror icke att desse tjänstemän hafva något skäl att klaga öfver den aflöning de hittills haft för sin sysselsättning i statens tjänst.

På grund af dessa anmärkningar och i öfrigt instämmande i Herr Liss Olof Larssons uttalanden, anhåller jag för min del om afslag å föreliggande betänkande.

Grefve Sparre: Hvad först angår frågan, huruvida regleringen af landsstatens löner nu skulle vara nödvändig, eller om dermed kunde tills vidare anstå, ber jag endast att få erinra de Herrar, som någon längre tid varit med vid riksdagarne, derom att denna fråga redan under mer än 20 år stått på dagordningen; och det torde väl vara en hvar bekant, att förhållandet på senare tider i landsstaten varit sådant, att man haft ganska svårt att upprätthålla ordningen, därför att, hvad särkildt angår länsmännen, få hafva funnits benägna att inträda på en bana, der man icke vetat om man hade någon utsigt till befordran. Inom det län, jag tillhör, och der länsmännens antal är ganska stort, har, i stället för att det förr var mycket lätt att få sökande till dessa tjänster, man på senare tider måst söka efter dem, då man nemligen önskat att erhålla dugliga, pålitliga och kompetenta personer. Hvad kronofogdar och häradskrifvare angår, har äfven de sökandes antal till dessa tjänster högst betydligt nedgått, just till följd af det provisoriska tillstånd i landsstaten, hvori vi hittills befunnit oss. De svara nemligen, och med allt skäl: vi veta icke, om det lönar mödan att fortfara på en bana, der utsigterna äro så föga lockande.

*Ang. grunder
och vilkor för
löne reglering
för lands-
staten.*
(Forts.)

*Ang. grunder
och vilkor för
löne reglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Tillståndet i landet må vara huru som helst i fråga om god penningetillgång eller icke, men *det* lärer väl Riksdagen vara skyldig tillse, att embetsmän finnas för ordningens upprätthållande, och att dessa embetsmän blifva så aflönade, att man kan prentendera att till dessa tjänster erhålla dugliga och pålitliga menniskor. Detta således i fråga om ytterligare uppskof med ärendet. Jag har emellertid icke funnit, att någon inom Stats-Utskottet vidare än den ärade representanten från Dalarne har tänkt på ett sådant uppskof, och jag måste tillstå, att jag icke heller inom Kammaren, under de samtal jag i ämnet haft med åtskilliga personer, förspört någon tanke på att ytterligare undanskjuta denna fråga.

Herr Liss Olof Larsson har sökt två skäl för uppskof, det ena, att frågan om räntmästarne och häradskrifvarne ännu icke vore afgjord; men huru man än må ställa uppbörden, om det skall finnas en räntmästare eller icke, och ehvad debiteringen kommer att ske genom häradskrifvare eller länsbokhållare med biträden, kan denna omständighet icke så väsentligt inverka på landsstatens reglering i öfrigt, att den samma behöfver blifva beroende deraf.

Att häradskrifvare-tjänsterna icke förr än i en temligen långt aflägsen framtid kunna indragas torde framgå deraf, att då det är fråga om att grundskatterna, hvilkas debiterande såsom vi veta utgöra en stor del af häradskrifvarnes arbete, skola småningom afskrifvas, så blir, om en sådan afskrifning beslutes, nödvändigt att tidt och ofta omarbete jordeböckerna, efter hvilka debiteringen af dessa skatter göres; och vid sådant förhållande, samt så länge den redan nu pågående omarbetningen ej blifvit tilländabragt, tror jag icke att indragning af häradskrifvare-tjänsterna lämpligen kan ske. Men i allt fall kan jag icke finna, att frågan om häradskrifvare-tjänsternas bibehållande eller icke kan hafva någon inverkan på landsstatens löne reglering i öfrigt.

Detta är äfven förhållandet i fråga om räntmästarne, ty den fråga, som blifvit väckt derom, att man i stället för räntmästare-befattningen skulle hafva en bokhållare och låta honom insätta beloppen i någon bank, på upp- och afskrifningsräkning, denna fråga, säger jag, kan icke hafva någon väsentlig inverkan på frågan om öfriga landsstatstjänstemäns lönevilkor. Det måste nemligen alltid finnas en person, som har kassan om hand, vare sig nu denna person har egenskap af bokhållare, som lemnar anvisning på banken, eller af räntmästare, som sjelf förvaltar kassan.

Representanten från Dalarne framhöll vidare, att den nuvarande indelningen af kronofogde- och länsmansdistrikten vore olämplig och en reglering deraf nödvändig, därför att fogderiernas och länsmansdistriktens storlek med hänsyn till derinom boende befolkning vore så olika inom de särskilda länen, och han gjorde i detta afseende en jembforelse emellan Blekinge, Upsala och Vestmanlands län. Häremot vill jag dock erinra, att det till en början icke går an att inrätta fogderier och länsmansdistrikt *uteslutande* med afseende å folkmängden. Man kan nemligen icke slå tillsammans bygder, som icke hafva med hvarandra att göra, och

som äro afskilda från hvarandra genom bergstäckningar, öfver hvilka några kommunikationsleder icke finnas. Det är äfven klart, att, då kronfogdarne och länsmännen hafva att utöfva polisuppsigten inom deras respektive områden, man i ett glest befolkadt län icke får inrätta för stora distrikt, så att t. ex. tjänstemannen måste resa hela dagar för att komma från den ena ändan till den andra, utan bör distriktet vara så affattadt, att det blir möjligt för honom att utöfva den honom åliggande polisuppsigten. Talaren hemtade exempel från Blekinge län och framhöll det förhållandet, att länsmansdistrikten der, i jemförelse med den stora folkmängden, voro högst få. Ja, detta låter sig lätteligen förklaras, då vi veta att denna talrika befolkning är boende på en jemförelsevis liten areal. Olika är deremot förhållandet exempelvis inom Upsala län. Dess nordliga del har en mycket stor utsträckning, och när härtill kommer att länets sydliga del är omgifven af och sönderdelad genom Mälarens långt i landet inskjutande vikar, så är det gifvet att, om man inom detta län skulle lägga folkmängden till grund för fogderiernas och länsmansdistriktens antal, desamma blefve för stora och en del af distrikten, till följd af ofvannämnda naturförhållande, för besvärliga för att vederbörande skulle kunna med kraft utöfva stadgad polisuppsigt.

Den ärade talaren har vidare anmärkt, att det vore besynnerligt, att man inom de större länen icke ökat antalet tjänstemän uti länsstyrelsen i samma mån befolkningen är större än inom andra län. Jag ber dervid få förklara, att saken hittills hjälpts på det sättet, att landskamrerare och landssekreterare, som haft sportler, ålegat att sjelfve aflöna biträden, och så har det tillgått i de större länen. Såsom vi finna af den kongl. propositionen, har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att, för att bereda ökad arbetsprodukt inom de större länen länsstyrelser, ett reservationsanslag till aflöning af erforderliga biträden skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Vi kunna väl i allt fall icke tänka oss, att länens administration kan uppehållas med ett mindre antal tjänstemän än å *kanslisidan*: en sekreterare och chef för kansliet, en notarie och en kanslist, hvilken sistnämnde tillika är registrator och har att expediera posten och sköta den ofriga expeditionen, samt å den *kamerala sidan*: en kamrerare och chef för kontoret, en bokhållare och en kontorist, den sistnämnde med enahanda göromål som kanslisten. Här af torde Herrarne finna, att det icke är möjligt att hafva mindre personal än den ofvannämnda, icke ens inom de mindre länen. Och då Kongl. Maj:t, såsom jag redan påpekat, begärt ett särskildt anslag för tillfällig förökning, i fall af behof, af arbetskrafterna vid länsstyrelserna inom de större länen, så torde det af representanten från Dalarne i detta afseende uttalade bekymmer icke vara befogadt. Det låter sig icke göra att nu bestämma antalet af dessa extra biträden, ty man vet icke, dels till följd af den nya utsökningslagens tillämpning, dels till följd af andra omständigheter, i hvad mån arbetet kan komma att minskas eller ökas. Och det är således först sedan erfarenhet i detta afseende vunnits, som landshöfdingarne kunna göra fram-

*Ang. grunder
och vilkor för
lönerreglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Ang. grunder
och vilkor för
löne reglering
för lands-
staten.
(Forts.)

ställning om det erforderliga antalet biträden. Men i allt fall bör personalen dock icke blifva *mindre* än den nu föreslagits. Hvar till skall det då tjena att af berörda anledning uppskjuta denna regleringsfråga, när Herrarne finna att det föreslagna antalet tjänstemän inom länsstyrelserna är så litet, att det icke är möjligt att tänka sig det mindre.

Den siste talaren sade, att han ville att tjänstemännen skulle vara tillräckligt aflönade, men tillika hafva mycket att göra. Jag kan dock svara för att så väl på landskanslien som landskontoren finnes tillräckligt att göra för 3 personer, och för större antal har Kongl. Maj:t icke äskat användande af medel på ordinarie stat. Den ärade talaren påstod att kronofogdarne och härads skrivarne i allmänhet hade litet att göra. Jag tillåter mig dock att häremot göra samma invändning som en person gjorde, då han såg en vindflöjel, och på fråga om ändamålet med densamma fick till svar, att den visade vindens riktning. Han frågade nemligen då: hur vet han det? Och jag frågar Herr Ivar Månsson, hur vet han, att kronofogdarne och härads skrivarne hafva litet att göra. Inom det län, som blifvit mig anförtrodt, är åtminstone förhållandet att de hafva *mycket* att göra. Detta län är visserligen i afseende på storleken det andra i ordningen, och fögderierna äro der mycket stora. Men å andra sidan är att komma i håg, att det finnes icke en enda af dessa tjänstemän som kan reda sig utan biträde, och somliga hafva 2 sådana. Med den erfarenhet jag har, en erfarenhet, som i detta afseende kanske är större än Herr Ivar Månssons, vågar jag således bestrida Herr Ivar Månssons uppgift.

Hvad vidare angår påståendet, att skilnad bör finnas emellan landssekreterarens och landskamrerarens löner, så tror jag att det vore betänkligt att etablera någon skilnad i deras lönevilkor. Det är visserligen sant att sekreteraren har flera ärenden att handlägga än kamreraren, men den senares göromål äro deremot af en tyngre beskaffenhet och fordra till en del mycket arbete. Herrarne torde dessutom påminna sig, att vi för någon tid sedan talade om det ansvar, som hvilade på landskamreraren, derest han skulle tolka en författning på annat sätt än Kammarrätten eller Kongl. Maj:t tolkar den, och af sådan anledning misstager sig vid utanordnande af medel, hvilka han sedermera måste återbära, med rättighet att hålla sig till den, som fått anordningen, dervid det ju lätt kan inträffa att landskamreraren sjelf får vidkännas förlusten, ty man kan tänka sig att personen i fråga kan hafva aflidit, saknar tillgång eller icke står till att träffa. Således hvilat i detta fall ett stort ansvar på landskamreraren, och jag vill exempelvis nämna, att inom Elfsborgs län har landskamreraren omkring 4,000 anordningar att ombesörja. Det är derfore icke mer än billigt att man, vid bestämmande af landskamrerarelönen, äfven tager hänsyn till den risk, han i ekonomiskt afseende är underkastad.

Hvad sjelfva kostnaden för regleringens genomförande angår, så bör man taga i betraktande, att den betydliga tillökningen i anslaget någorlunda kommer att utjemnas derigenom att den expeditionslösen, som landskamrerarne och landssekreterarne förut

haft och hvilken enligt den Kongl. propositionen beräknats till 277,000 kronor, kommer att tillfalla statsverket genom den motsvarande förhöjningen i stämpelafgiften. Och här har man således tillgång till betäckande af utgifterna för de högre lönerna, så mycket mer som Riksdagen i händelse af behof kan ytterligare öka denna stämpelpappersafgift.

Ang. grunder och vilkor för lönereglering för landsstaten.
(Forts.)

Jag tror mig nu hafva besvarat de af Herrar Liss Olof Larsson och Ivar Månsson emot den Kongl. propositionen gjorda anmärkningar, och jag har icke vidare att säga, än att jag yrkar bifall till propositionen.

Herr Hörnfeldt: Jag har blifvit uppkallad af ett yttrande, som den ärade representanten på dala-bänken ansåg sig berättigad att fälla, nemligen att för den händelse skjutsfrågan fått en annan utgång inom riksdagen, äfven, efter hans öfvertygelse, ifrågasvarande betänkande angående lönereglering för landsstaten skulle affattats i helt annat syfte och fått helt annan form än nu är fallet. Jag kan icke föreställa mig, att någon annan utskottsledamot delat denna hans uppfattning, åtminstone har jag det icke, och jag tror mig icke gå grannligheten för när, om jag påstår att alla kamrater inom Utskottet, med undantag af Herr Liss Olof Larsson, tryggt kunna säga att de, oberoende af den utgång skjutsfrågan fått inom riksförsamlingen, haft den sjelfständigheten och den urskilning, att veta bedöma nu föreliggande fråga alldeles för sig sjelf. Jag ber således att i det af honom anmärkta fallet få fritaga mig sjelf och öfrige ledamöter inom Utskottet, och ehuru jag icke tror, att någon skall i berörda afseende instämma med Herr Liss Olof Larsson, har jag likväl ansett mig böra nedlägga denna protest i protokollet, för att icke nuvarande riksförsamling eller en kommande skall få den uppfattning, att ledamöterna inom ett Utskott i den ena eller andra frågan tagit hänsyn till afgörandet på det ena eller andra sättet af en annan fråga och der-efter rättat sitt beslut.

Vidare ansåg den ärade talaren, att Kongl. Maj:ts proposition i det afseende var högst besynnerlig, att den, utan afseende på länens olika storlek, i alla län bestämde samma antal tjänstemän. I fråga om besvarande af denna anmärkning är jag förekommen af Herr Grefve Sparre, som fäste uppmärksamheten på, hvilket väl icke borde hafva undgått den ärade talaren såsom ledamot af Stats-Utskottet — att Kongl. Maj:t föreslagit, att 95,000 kronor skola ställas till hans disposition för att användas i de län, der arbetskrafterna äro otillräckliga att sköta göromålen. Jag anser den anmärkningen således icke hålla streck. Jag ber att på grund af motiven i Utskottets förslag få yrka bifall till detsamma.

Herr *Hellgrén* instämde med Herr Hörnfeldt.

Herr Sven Nilsson: Såsom synes af det föreliggande betänkandet, har jag afgifvit min reservation mot detsamma, och då reservationen gäller betänkandet i sin helhet, skall jag be att, i

Ang. grunder och vilkor för lönereglering för landsstaten. (Forts.)

likhet med de talare som redan yttrat sig i frågan, vid denna första punkt få uttala mig öfver hela betänkandet.

Jag ber då först och främst att få tillkännagifva det jag i likhet med förste talaren önskat, att löneregleringsfrågan kommit fram fullständig för hela landsstaten och icke såsom nu skett blott i vissa delar. Som man finner af den Kongl. propositionen, talas det icke ett ord om regleringen af landshöfdingarnes löner, och man finner der visserligen taladt om en lönereglering för härads-skrifvarne och landtränmästarne, men att en sådan icke är vidtagen, finnes äfven i betänkandet anfördt. Jag hade för min del trott, att om lönereglering för desse tjenstemän blifvit vidtagen och genomförd på samma gång som den nu ifrågavarande, skulle det icke varit omöjligt att indraga en eller annan af de högre aflönade tjenstemännen, eller åtminstone jemkat deras löner så, att aflöningsstaten kunnat uppgöras med nu befintliga tillgångar utan vidare tillskott från statens sida. Detta kan naturligtvis icke komma till stånd, om man framlägger löneregleringen bitvis. Ty det är åtminstone att antaga, att, om man godkänner den lönereglering, som innehålles i det förslag, som nu föreligger, så kommer man sedermera med ett förslag om lönereglering för de andra tjenstemännen utan indragningar, och då får man bifalla jemväl detta.

Med afseende på kronofogdarne tror jag, att man med fog kan göra den anmärkning, som här också förut blifvit gjord, att om löneregleringen blifvit genomförd samtidigt för alla landsstats-tjenstemän, skulle kronofogdarne kunnat indragas, och jag är fullt förvissad, att detta kunde gå för sig, och att, om man öfverflyttade deras göromål på länsmännen, det skulle vara fördelaktigt icke allenast för staten, utan särskildt för landsbygdens invånare, derför att allmänheten då finge närmare till kontoret, der de ärenden, som skola handhafvas af kronobetjeningen, expedieras. Såsom det nu tillgår, är kronofogdekontoret nästan endast en expeditionsbyrå, der kronofogden vanligen skriver på handlingar från Konungens Befallningshafvande en remiss till länsmannen för ärendets laga verkställande. Sedan verkställighets-åtgärden blifvit vidtagen af länsmannen, öfversändas handlingarne till kronofogdekontoret, der man oftast — efter en lång resa — får emottaga slutredovisning. Jag vet väl, att kronofogden dessutom har uppbörd om hand, men jag vet också, att denna uppbörd mången gång har kunnat verkställas af länsmännen utan skada eller olägenhet och utan någon särskild utgift för statsverket. Om man nu tagit kronofogdarnes löner och använt dem för länsmännen, och man derigenom fått större pretentioner på desse, tror jag att man — möjligen med något ytterligare biträde på landskansliet — skulle kunnat göra kronofogdarne öfverflödiga och beredt länsmännen större fördelar, då man satte dem i kronofogdarnes ställe, och hvad man härigenom i främsta rummet skulle vunnit, vore en stor fördel för landsortens invånare, att få närmare till kronofogdekontoret. Detta är efter min uppfattning en ganska vigtig anmärkning mot den Kongl. propositionen. Jag har redan nämnt, att jag tror, att om

man reglerat landshöfdingarnes, häradsskrifvarnes och landtränmästarnes löner i ett sammanhang med regleringen af den ifrån landsstaten, skulle en sådan sammandragning af tjenster, som jag omtalat, mycket väl kunnat vidtagas, hvilket nu deremot icke lämpligen kan ske, om man icke skulle i detalj omarbета hela det Kongl. förslaget.

Min hufvudsakliga anmärkning gäller likväl, att landshöfdingarnes löner icke blifvit för Riksdagen framlagd, och icke ens omtalas i den Kongl. propositionen. Såsom Kammaren har sig bekant, inkom Kongl. Maj:t till 1828—1830 årens Riksdag med ett förslag om en fullständig lönerreglering för landsstaten, ehuru Kongl. Maj:t icke då ansåg det vara af behovet påkalladt framställa något förslag angående en omreglering utaf landshöfdingarnes löner, utan endast meddelade Riksdagen att jemväl för dessa ett missförhållande egde rum i afseende på deras löner, men om man vidtog en reglering sålunda, att man toge något af den enes lön och lade till den andres, skulle dessa löner kunna regleras utan något bidrag från statsverkets sida. Stats-Utskottet svarade på detta Kongl. Maj:ts meddelande i sitt utlåtande N:o 28 med hemställan "att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, med begagnande af de för landshöfdingelönerna på stat nu befintliga anslag, utan vidare utgift för statsverket för dessa embetsmän en lämplig lönerreglering vidtages". Med anledning häraf aflät Riksdagen en skrivelse, N:o 292 b, af samma innehåll eller "att, som något förslag till den uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition omförmälda jemkning och reglering af landshöfdingelönerna icke blifvit rikets ständer meddelad, rikets ständer ansett sig böra inskränka sitt yttrande i detta ämne till endast den underdåniga anhållan, att, med begagnande af de för landshöfdingarne på stat nu befintliga anslag, utan vidare utgift för statsverket, en för dessa embetsmän lämplig lönerreglering vidtages". Af åtskilliga härefter utfärdade Kongl. bref finner man, att Kongl. Maj:t reglerat ifrågavarande löner utan att derom till Riksdagen aflåta proposition för att erhålla dess samtycke till regleringen. Jag är för min del icke tveksam utan tvärtom till och med förvissad om, att nyss omförmälda riksdagsbeslut icke kan tilläggas den mening, att Riksdagen till Kongl. Maj:t öfverlemnad någon rätt att reglera landshöfdingarnes löner utan Riksdagens medverkan, ty jag vill fästa uppmärksamheten på, att Riksdagen visserligen anhållit att en lönerreglering måtte vidtagas med befintliga anslag, men Riksdagen har icke derigenom i sitt beslut afhändt sig pröfningsrätten deraf, och jag finner det alltså desto mer betänkligt, att, då uti den nu framlagda propositionen icke nämnes något om dessa löner, man deraf måste draga den slutsatsen, att Kongl. Maj:t anser sig hafva rätt att utan Riksdagens hörande reglera desamma.

År 1837 vidtogs först en sådan reglering utan någon Riksdagens kännedom. Jag minnes icke siffran. hvartill landshöfdingelönerna då bestämdes, men tror att det var 4,500 riksdaler banko eller motsvarande 6,750 kronor. År 1853 utfärdades ett Kongl.

*Ang. grunder
och vilkor för
lönerreglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

*Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

bref, enligt hvilket landshöfdingarnes boställen bibehölls, men uppskattades till bestämdt värde, och samma år verkställdes en omreglering af lönerna utan Riksdagens vetskap. Genom ett Kongl. bref den 6 Maj 1864 stadgades, att landshöfdingarne skulle vara underkastade den lönereglering, som i en framtid kunde ifrågakomma, och hvilket man tolkat så, att Kongl. Maj:t då ansåg, att landshöfdingarne icke voro berättigade till boställenas bibehållande, hvarom dock Riksdagen icke beslutat. Vidare utkom ett Kongl. bref den 28 November 1871, enligt hvilket landshöfdingelönerna höjdes, för landshöfdingen i Göteborgs och Bohuslän till 15,000 kronor, för landshöfdingen i Malmöhus län till 14,000 kronor, och för öfriga landshöfdingar till 12,000 kronor hvardera. Derjemte bestämdes, att boställena skulle utarrenderas på tjugu år och arrendeafgifterna jemte öfriga såväl anslag som andra inkomster skulle ingå till löneregleringsfonden. Icke heller för denna åtgärd ansåg man sig böra höra Riksdagen. Om nu än någon skulle kunna draga i tvifvelsmål, huruvida Kongl. Maj:t haft rätt att reglera landshöfdingarnes löner med de 1828—1830 på stat uppförda anslag i spanmål och penningar m. m., synes man dock icke kunna vara villrådig om, att Kongl. Maj:t icke haft rätt att bestämma angående boställena, ty dertill gifver omförmälda 1828—1830 års riksdagsbeslut ingen anledning, men detta har likväl skett utan Riksdagens medverkan dertill. Genom ett Kongl. bref 1875 omreglerades landshöfdingelönerna ytterligare till nu varande belopp så, att landshöfdingen i Göteborgs län erhöll 18,000 kronor, i Malmöhus län 15,000 kronor och i öfriga län 12,500 kronor, Riksdagen ovetande. Man ser således, hurusom på ganska kort tid landshöfdingarnes löner fördubblats, utan att Riksdagen derom haft kännedom eller dertill gifvit sitt medgifvande, och jag tror icke, att Riksdagen bör låta ett sådant förhållande obeaktadt passera utan att åtminstone deremot nedlägga en allvarlig protest, på det att icke i framtiden må på samma sätt fortgå. I landshöfdingelöneregleringsfonden uppgingo inkomsterna under 1876 till 270,791 kronor 59 öre och utgifterna till 256,693 kronor 91 öre. Fondens behållning vid årets början utgjorde 55,571 kronor 72 öre och vid dess slut 69,669 kronor 40 öre och hade således under året ökats med ett den angifna skilnaden mellan inkomster och utgifter motsvarande belopp af 14,097 kronor 68 öre. Man ser således, att denna fond årligen ökas ganska betydligt, och om Kongl. Maj:t fortfarande anser sig hafva rätt att öka landshöfdingarnes löner utan att fråga Riksdagen, har han alltså ett ganska fritt fält för sig, så att till slut lönerna kunna blifva ganska rundliga utöfver hvad de redan äro, hvaremot jag tror att Riksdagen måste komma att vidtaga åtgärder. så vida ej Kongl. Maj:t sjelf derom drager försorg genom att för Riksdagen framlägga förslag till en omreglering af lönerna.

Nu vet jag väl, att då icke någon proposition om landshöfdingelönerna föreligger och ingen motion i ämnet är väckt, jag icke i grundlagsenlig form kan framställa något yrkande, åtmin-

stone är jag tveksam derom — men om frågan varit öppen, skulle jag, då jag icke vill att för landshöfdingarnes skull den öfriga löneregleringen, i synnerhet för länsmännen, som jag medger vara af behöfvat högt påkallad, skall förhindras, fästa en reglering af landshöfdingelönerna såsom vilkor för den öfriga löneregleringens genomförande. Men med det förtroende, jag hyser till den nuvarande regeringen, hoppas jag, att äfven landshöfdingelönernas reglering icke skall länge undanskjutas Riksdagens pröfning. Jag skall således icke yrka afslag på Utskottets förslag och icke heller framställa yrkande på det vilkor jag tänkt att uppställa för förslaget antagande, men hoppas emellertid, sedan Regeringen och Riksdagen blifvit uppmärksamgjorda på förhållandet, att Regeringen icke skall vidtaga några som helst ytterligare mått och steg för höjande af landshöfdingarnes löner, förr än Riksdagen lemnats tillfälle pröfva den vidtagna förhöjningen i aflöningsbeloppet, emedan jag tror, att deras löner i jemförelse med andra liknande tjänstemäns löner redan nu äro allt för höga, så att någon ytterligare förhöjning deraf icke rimligtvis bör komma i fråga. Derjemte hyser jag den förväntan, att en lönereglering för landshöfdingar snart förelägges till Riksdagens pröfning, så att denna lönereglering, i likhet med andra, blir grundlagsenligt behandlad.

*Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Jag skall, som jag redan sagt, icke framställa något yrkande. Jag har endast velat uttala dessa betänkligheter mot Kongl. Maj:ts proposition, med förhoppning om snar rättelse, hvilka jag anser vara af beskaffenhet att böra i Kammarrens protokoll förvaras.

Häruti förenade sig Herrar *O. B. Olsson, Sven Andersson och Johan Jönsson.*

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius: Åtskilliga anmärkningar hafva under överläggningen blifvit framställda mot lämpligheten att nu till afgörande företaga frågan om lönereglering för landsstaten; men dessa anmärkningar äro i de flesta delar redan uti det statsrådsprotokoll, som åtföljt Kongl. Maj:ts proposition i frågan, på förhand besvarade, så att i anledning deraf det icke torde vara för mig af nöden eller ens lämpligt att vidare yttra några ord. Endast en punkt af berörda anmärkningar har icke blifvit i statsrådsprotokollet berörd, och i afseende på den vill jag därför bedja att få yttra mig. Man har nemligen anmärkt, att i sammanhang med löneregleringen för landsstatens öfrige embets- och tjänstemän äfven ett förslag bort hafva blifvit framlagdt till reglering af landshöfdingarnes löner. Svaret på denna anmärkning synes mig vara gifvet af anmärkarne sjelfva, då de omförmält innehållet af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 4 Januari 1830, deri Rikets Ständer i denna fråga till Kongl. Maj:t framställt anhållan, att Kongl. Maj:t, med beagnande af de för landshöfdingelönerna på stat befintliga anslag, utan vidare utgifter för statsverket måtte vidtaga en för desse

Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

embetsmän lämplig lönereglering. Kongl. Maj:t har också tid efter annan meddelat föreskrifter i detta hänseende, och den för landshöfdingarne senast fastställda lönereglering är af år 1875. Mot Kongl. Maj:ts befogenhet att vidtaga sådana åtgärder har, så vidt jag erfarit, någon anmärkning icke blifvit i laga ordning framställd; och jag förmodar att icke heller mot Kongl. Maj:ts rätt att i detta hänseende ensam besluta någon anmärkning nu kan vara att med fog framställa.

Hvad åter angår de belopp, som för närvarande blifvit landshöfdingarne i lön tilldelade, så öfverstiga dessa belopp ingalunda hvad desse embetsmän i jemförelse med andra i landsorten bosatta chefer bör tillkomma, och man finner t. ex. att de löneinkomster, hvaraf biskoparne äro i åtnjutande, rätteligen beräknade, på flera ställen icke obetydligt öfverstiga hvad som i sådant afseende är landshöfdingarne tilldeladt.

Man har också anmärkt, att landshöfdinge-löneregleringsfondens årliga inkomster öfverstiga utgifterna. Dessa öfverskott hafva emellertid erfordrats för hvarjehanda ändamål. Sålunda hafva fardagsersättningar måst lemnas åtskilliga landshöfdingar, och för närvarande är vid förvaltningen af denna fond främsta omsorgen att så ordna, att fondens årliga öfverskott må komma att uppgå till ett belopp, som motsvarar skilnaden mellan det 10-åriga medelmarkegångspriset på de räntor och den tionde, som ingå i landshöfdingarnes löner, och det år 1869 bestämda lösningspris, hvilken skilnad, jemte forsellönersättning, som nu till åtskilliga landshöfdingar utgår af statsmedel för till statsverket indragna ränte- och tiondeanslag, öfverstiger fondens af en talare uppgiåna årliga öfverskott. Så snart detta öfverskott uppgått till ett denna skilnad och forsellönersättningen motsvarande belopp, är jag förvissad att Kongl. Maj:t kommer att meddela beslut derom, att statsverket skall från den årliga utgiften till landshöfdingelöneregleringsfonden befrias.

Herr Ivar Månsson: Jag vill naturligtvis icke förneka, att Grefve Sparre besitter större erfarenhet i denna fråga än jag; någonting sådant kan jag icke ifrågasätta; men det torde dock tillåtas mig att, oaktadt hans påstående att vid landskontoren vore så ofantligt mycket att göra, uttala den förmodan, att så icke öfverallt är förhållandet. Det är dock gifvet, att, om, på samma sätt som åtskilliga landshöfdingar, flere af ett landskontors tjänstemän lemna sina befattningar under fyra månader af året, de, som äro kvar, skola få ofantligt mycket att göra.

Om kronofogdarne, liksom om häradsskrifvarne, tror jag mig dock rörande myckenheten af deras arbeten hafva någon liten erfarenhet; och jag yttrade, då jag förra gången hade ordet, att förhållandet härutinnan vore olika på olika orter inom landet. På somliga orter hafva kronofogdarne mycket att göra och på andra åter häradsskrifvarne; men jag tager icke tillbaka mitt påstående, att i synnerhet kronofogdarne sysselsätta sig med mycket annat, än som hör till deras tjänst. Att de, såsom Grefve

Sparre yttrade, hafva biträden, kan väl vara sanning; och äfven kronofogdarne i min ort hafva, såsom jag tror, ett eller två biträden hvardera, men äfven dessa biträden sysselsätta sig med andra än till principalernas tjänst hörande göromål.

Medan jag har ordet, ber jag att få påpeka en annan omständighet, den nemligen, att man synes vilja betäcka den stora kostnad, som statsverket skulle få vidkännas i och för denna lönereglerings genomförande, genom att pålägga högre i stämpelpapper utgående afgifter å vissa expeditioner. Det är en utväg, som jag icke kan anse vara riktig. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet säger nemligen i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att, "för att bereda ersättning för de af löneregleringen föranledda förökade kostnader, det kunde ifrågasättas, huruvida icke stämpelpapperssatserna, åtminstone hvad länsstyrelsernas protokoll och utslag beträffar, lämpligen må, utöfver det nuvarande beloppet med tillägg af nu utgående lösen, höjas med något ytterligare belopp"; och i den i protokollet intagna tablå visas, huruledes lösen för första arket skulle höjas från 2 till 3 kronor och för andra arket från 1 till 2 kronor o. s. v. Denna förhöjning är likväl, enligt min tanke, allt för betydlig och skulle lända allmänheten till stor skada.

Hvad vidare beträffar den af en talare på norrlandsbanken mot utskotts-ledamoten på dalabanken framställda anmärkningen, tror jag, att han missuppfattat utskotts-ledamotens yttrande, ty, så vidt jag hörde, talade den senare icke om, att man i afseende på förevarande fråga skulle kommit till annat resultat i Utskottet, om skjutsfrågan fått en annan utgång, utan han sade endast, att utgången af denna fråga torde vara gifven, sedan skjutsfrågan gått igenom.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill endast säga ett par ord i anledning af Grefve Sparres yttrande. I förbigående vill jag dock nämna, att jag i mitt förra yttrande icke på ringaste sätt påstod, att denna fråga skulle fått en annan utgång i Utskottet, om icke skjutsfrågan gått igenom, och jag har icke alls klandrat mina utskotts-kamrater; jag sade endast, att, sedan skjutsfrågan gått igenom i båda Kamrarne, det icke vore någon utsigt att få ett annat beslut än det, hvartil Utskottet kommit. Detta till svar på Herr Hörnfeldts yttrande.

Herr Grefve Sparre yttrade, att tjänstemännen vid länsstyrelsen i Elfsborgs län hade fullt upp att göra. Derpå tviflar jag icke, ty om man ser efter folkmängden i de olika länen och finner att Elfsborgs län utom städerna räknar 271,255 invånare, måste man finna det naturligt, att länsstyrelsen der, med ett icke större antal tjänstemän än vid länsstyrelsen i t. ex. Gotlands län med en folkmängd, som icke uppgår till en femtedel af Elfsborgs läns, måste hafva fullt upp att göra. Men jag tror icke, att han med detta exempel bevisat, att länsstyrelserna äfven på andra ställen hafva fullt upp att göra.

Andra Kammarans Prot. N:o 46. 1878.

Ang. grunder
och vilkor för
lönerreglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Herr Grefven yttrade vidare, i anledning af mitt påstående att fögderi-indelningen borde bero på folkmängds-förhållandena i länen, att det vore arealen man borde fästa sig vid i fråga om denna indelning, och att det vore arealen, som betingade skiljaktigheten i arbetet, och att man derföre behöfde ett större antal fögderier i de till arealen större länen. Men det är nu icke bättre än, att, — jag har här en officiel uppgift på arealen inom de olika länen, som visar detta — om jag antager denna grund för fögderi-indelningen, jag kommer till ännu orimligare förhållanden än jag gjorde efter folkmängden.

Om jag nu ser efter huru förhållandet är till exempel i Westerbottens län, så finner jag, att der endast tre kronofogdar belöpa sig på en areal af icke mindre än 10,911,355 tunnland, under det att i Upsala län med en ytvidd af endast 1,037,941 tunnland finnas fem kronofogdar. Westerbottens län har således ett mindre antal kronofogdar än Upsala län, oaktadt arealen af det förra är mer än tio gånger större än det senare. Icke stort bättre ställer sig en jemförelse mellan förstnämnda och Elfsborgs län, hvars areal är 2,413,085 tunnland, och som har 6 kronofogdar. Häraf följer att jemförelsen mellan de olika länen i detta afseende icke ställer sig bättre, om man jemför de olika länen areal i stället för deras folkmängd.

Men, säger vidare Grefve Sparre, det är bergsträckningar som skilja på ett naturligt sätt de olika distrikten och att man derföre måste ha flera distrikt i län med mindre folkmängd än i län med större sådan. Då frågar jag, om det väl kan finnas mera berg t. ex. på Gotland, i Upland och Westmanland, än i t. ex. Westerbottens och Gefleborgs län, (det sistnämnda har en folkmängd af 133,855 personer, på en areal som uppgår till 3,606,435 tunnland, och hvarest kronofogde-distrikten bestiga sig till fyra) så att detta kan vara orsaken till att i de tre förra finnas flera distrikt än i hvardera af de sistnämnda länen, i proportion både till folkmängd och areal. Jag tror derföre att man bör noga betänka sig innan man uttalar sådana slutsatser, som den ärade talaren gjort, ty de hålla icke streck vid den minsta granskning.

Samme talare yttrade äfven att man måste i ett större län hafva jemförelsevis ett större antal länsmän för att upprätthålla allmänna ordningen. Om jag skulle medgifva sanningen häraf, så måste dock deraf följa, att folket i somliga mindre län torde få anses fasligt ostyrt, eftersom der finnas flere länsmän än i andra större län. Häremot strider dock den erfarenhet, att i vissa stora län ingen synnerlig oordning försports deraf, att landshöfdingarne äro frånvarande från sina län under en stor del af året. Jag har icke heller förnummit att det ena länets befolkning är så bängstyrt, att derstädes måste för ordningens upprätthållande anställas en länsman på hvar 4 à 5,000:de invånare, under det att i ett annat län det icke tarivas mer än en länsman på hvarje 12,000:de invånare.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Grefve Sparre: Det tjenar icke mycket till att byta ord med den siste talaren, ty han tager nog i allt fall ut sin rätt att hafva sista ordet.

En anmärkning vill jag dock göra med afseende å hans uppgifter angående arealen. Vill den värde talaren verkligen, att man skall sätta till särskilda kronofogdar och länsmän i de norrlandska ödemarkerna. Jag trodde att han visste, att Wester- och Norrbottens befolkning hufvudsakligen är bosatt utefter stränderna, men att det inre landet är särdeles glest befolkadt. Att vid sådana beräkningar, som här är fråga om, hålla sig uteslutande till folkmängden är lika falskt, som att uteslutande grunda dem på jordarealen. Det borde icke vara behöfligt att nödgas upptaga Kammarens tid med att förklara dylika saker.

*Ang. grunder
och vilkor för
lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Herr Liss Olof Larsson: Herr Grefve Sparre menade att jag alltid vill hafva sista ordet. Jag skall verkligen nu anhålla att få tillägga några ord med anledning af hans senaste yttrande. Med en synnerligen morsk ton ville han göra mig löjlig därför att jag, då han förut förklarar det arealen måste i väsentlig grad läggas till grund för distrikt-indelningen, åberopat Westerbotten och jemfört detta läns areal med Uplands. Han påstod att det bara är ödemarker der uppe i Norr- och Westerbotten och att man icke behöfver kronofogdar och länsmän för ödemarker, utan för människor. Ser jag då på invånareantalet uti de två län, min jemförelse gälde, så visar sig att Upsala län har 88,860 och Westerbottens län 93,391 invånare. Så förhåller det sig med dessa ödemarker. Jag vädjar till Kammaren om det kan vara skäl för mig att återtaga mina påståenden, efter en sådan vederläggning som den, hvilken Grefve Sparre låtit komma mig till del?

Herr Asker: Det var oväntadt att redan vid första punkten af detta Utskottets utlåtande få höra talas så i allmänhet om hela betänkandet. Jag hade ej väntat att diskussionen skulle blifva så omfattande redan vid den föredragna punkten, men när en talare på dala-bänken har velat göra till en trosartikel, att folkmängden ovilkorligen bör utgöra grunden för beräkningen af landsstatstjenstemännens göromål, så tillåter jag mig att, då jag för min del är af helt annan mening och äfven i ett embetsutlåtande till Kongl. Maj:t angående komiterades förslag till tjänste- och lönereglering för landsstaten, i ämnet uttalat min åsigt, så anhåller jag att få för Kammaren uppläsa en del af detta utlåtande. "Folkmängden utgör icke ovilkorligen en mätare af göromålens mångfald och beskaffenhet. I de folkrika länen, der odlingens arbete längst framskridit, är redan undangjordt det hufvudsakligaste af sådana organisationsfrågor, som återstå att genomföra i rikets folkfattigare, med civilisationsarbetet i de fortgående utvecklingsstadierna alltjemt sysselsatta landsdelar. Men sådana organisationsfrågor, ämnade att för framtiden betrygga allmänna och enskilda rättsförhållanden, skattefrågor eller andra, för landets industriella utveckling nödiga åtgärder och förfoganden, äro just de, som företrädes-

Ang. grunder
och villkor för
lönerreglering
för lands-
staten.
(Forts.)

vis taga i anspråk landsstatstjenstemännens tid, sakkunskap och omdömesförmåga. Ärendenas antal må vittna om mekaniskt arbete, som i rätt många fall låter sig, efter gällande former, lätt nog genomföras. Ärendenas beskaffenhet visar deremot omfånget af det arbete, som blifvit nedlagdt i bemödandet att stadga det rätta och gagneliga för kommande tider.

Komiterade medela "såsom särdeles upplysande" ett exempel derom, att de ärenden, som i en arbetsredogörelse för Westerbottens län blifvit upptagna till endast fyra, påfordrat 864 arkivundersökningar, 864 expeditioner och 2,592 jordeboksanteckningar. Medelst ett annat exempel från samma län är ådagalagdt, att fem andra mål, angående ekonomiska besigtningar å kronolägenheter, beröra 190 ärenden och påkallat lika många arkivundersökningar. Alltså: ett folkfattigt län kan vara väl begäfvadt med handläggningen af vidlyftiga ärenden, då det folkrika länet blott undantagsvis har att erbjuda likartade, långt för detta undangjorda frågor."

Detta till svar på Herr Liss Olof Larssons invändning.

Herr Per Nilsson i Espö: Man må beklaga att den värde talaren på dala-bänken icke låtit de anmärkningar mot Utskottets förslag, han under den pågående diskussionen framställt, i form af reservation åtfölja Utskottets utlåtande, så att vi kunnat få tillfälle att bedöma dem i jmförelse med Utskottets motivering och beslut. Nu har åtminstone icke jag för min del kunnat följa med och göra den jmförelse, som är af behofvet påkallad. Jag är derfore ej i stånd att bedöma huruvida anmärkningarne äro mer eller mindre grundade och anser mig vid sådant förhållande böra förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag i momentet a) af den föredragna första punkten.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits, enligt de gjorda yrkandena, å såväl bifall som afslag, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Mom. b.

Blef äfven bifallet.

Mom. c.

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.

Utskottet — som i detta moment yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts förslag, det Riksdagen måtte besluta "att i afseende på de bostadslägenheter, hvilka, der lämpligen ske kan, böra, mot afdrag å lönerna, åt länsmännen upplåtas, till Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall öfverlemna så väl huruvida de nu varande boställena må bibehållas, som ock huruvida, i den mån gällande arrendekontrakt eller andra i afseende på kronoegendoms användande meddelade bestämmelser medgifva, sådan egendom må till nytt boställe användas" — hade på anförda skäl hemställt:

“att Riksdagen, jemte förklarande att Kongl. Maj:ts nu gjorda ofvan omförmälda framställning om beredande af bostadslägenheter åt länsmännen icke vunnit Riksdagens bifall, må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle i vissa undantagsfall och på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän blefve bibehållne vid sina nuvarande boställen eller genom statens försorg med andra bostadslägenheter försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet.”

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Mot hvad sålunda blifvit hemställt voro reservationer inom Utskottet anmälda

dels af Herrar L. Nordenfjelt, Grefve A. Mörner, Grefve S. Lagerberg och Grefve L. af Ugglas, hvilka för sin del tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning angående beredande af bostadslägenheter åt länsmän; och

dels af Herr Carl Ivarsson, hvilken yrkat, att orden “eller genom statens försorg med andra bostadslägenheter försedde” måtte utgå.

Efter föredragning af Utskottets hemställan, anförde

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius: Kongl. Maj:t har i denna punkt föreslagit, att i afseende på de bostadslägenheter, hvilka, der lämpligen ske kan, böra, mot afdrag af lönerna, åt länsmännen upplåtas, till Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall må öfverlemnas så väl huruvida de nu varande boställena må bibehållas, som ock huruvida, i den mån gällande arrendekontrakt eller andra i afseende på kronoegendoms användande meddelade bestämmelser medgifva, sådan egendom må till nytt boställe användas. Men Stats-Utskottet har, såsom vi af den föredragna punkten inhemta, hemställt, att denna Kongl. proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall. Mig förekommer det, som om Utskottet grundat detta sitt afstyrkande egentligen på två omständigheter, hvilket synes mig vittna derom, att det till statsrådsprotokollet afgifna yttrandet antingen icke skulle hafva blifvit framlagdt med den tydlighet, som varit önskelig, eller ock icke blifvit af Utskottet rätt uppfattadt. Utskottet framhåller den farhågan, att, i fall den Kongl. propositionen bifalles, Kongl. Maj:t skall kunna gå i författning om inköp af hemman till boställen åt länsmän, äfvensom att Kongl. Maj:t kan anse att på statens bekostnad byggnader skola uppföras på de lägenheter, som blifvit upplåtna åt länsmän, och att såmedelst staten underkastas nya utgifter. Kongl. Maj:t har emellertid med sitt förslag åsyftat hvarken det ena eller det andra. Under senare tider hafva de till statens tjänstemän upplåtna boställen blifvit till stort antal indragna, och samma åtgärd är nu föreslagen i afseende på de återstående landssekreterare- och landskamrerareboställena. Under en följd af år har sådan indragning egt rum jemväl af kronofogde- och häradskrifvareboställena, så att vid

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

hvarje inträffande ledighet inom nämnda tvenne befattningar, dermed förenade boställen indragits till statsverket. Härigenom beredes ock utan tvifvel staten större inkomster, enär de belopp, hvarmed boställena äro i löner beräknade, vid många boställen icke obetydligt understiga fördelen af boställets innehafvande. Af flera länsstyrelser har framhållits, att bibehållandet af kronofogdeboställen skulle vara af stort gagn och ibland alldeles nödvändigt. Det oaktadt har Kongl. Maj:t förordnat om indragning af sagda boställen, emedan de distrikt, som äro kronofogdarne anvisade, hafva det omfång, att det icke ansetts böra vara med allt för stor svårighet förenadt för kronofogden att inom sitt tjänstgöringsområde bereda sig bostad.

Men annorlunda är förhållandet med de på landet stationerade tjänstemän, som hafva tjänstgöringsdistrikt af ringa omfång sig anvisade. I detta afseende ber jag få erinra derom, att det för församlingarna anställda presterskapet är med boställen försedt. Staten har till stort antal lemnat sådana åt kyrkoherdarne, och det stora flertalet komministrar hafva fått sig kronohemman till boställen upplåtna. Det är till och med en vanlig föreskrift, att, då ett nytt pastorat bildas, bostad skall beredas kyrkoherden, och jag har aldrig hört ifrågasättas att dessa boställen skola indragas.

Utom hvad presterskapet beträffar, är det väl inga tjänstemän som hafva så inskränkta tjänstgöringsdistrikt, som länsmännen, och för dem möter derföre ofta, då de icke hafva sig boställen anvisade, svårighet att finna lämplig bostad inom distriktet. De få icke sällan underkasta sig att bo i ytterkanten af sitt distrikt, och nödgas ofta nog att flytta från det ena stället till det andra.

Det ligger dock mycken vikt på, att desse tjänstemän hafva sina bostäder i centern af distriktet. De stå tidt och ofta i beröring med distriktets invånare och om någon oordning förefaller eller i annat afseende något skall ställas till rätta, ligger det stor vikt uppå, att länsmannen är nära till hands för att stäfja den uppkomna oordningen.

De tjänstemän, som hafva till åliggande att på landet upprätthålla den allmänna ordningen, äro ringa till antalet med hänsyn till befolkningen och landets utsträckning. Detta åliggande hvilar egentligen på länsmännen. Det är en lycka, som icke kan skattas nog högt, att befolkningen i vårt land älskar ordning och är sedesam, så att med detta inskränkta antal tjänstemän några svårare oordningar icke lemnas obeifrade. Men det får icke påräknas, att så alltid förblifver. De inom landet pågående stora arbetena, der personer från olika trakter dragas tillsammans, hafva under senare tider icke så sällan framkallat behof af polisens ingripande, och Riksdagen har också för sådant ändamål ställt till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag, nu uppgående till 40,000 kronor, hvilket anslag tages fullt i anspråk. Här är icke fråga om att någon uppoffring för staten skulle ske till följd af det framställda förslaget. Det begäres blott, att, då lämpligt belägna lägenheter af passande storlek, som eljest skulle utarren-

deras, blefve till utarrendering lediga, det måtte vara Kongl. Maj:t tillåtet att, när behofvet kräfver, anvisa dem till boställen åt länsmännen, men detta skulle icke ske på hittills bestämda vilkor, utan afser en uppskattning af alldeles enahanda beskaffenhet, som nu eger rum, när ett hemman skall utarrenderas, och det belopp, som dervid anses utgöra det lämpliga arrendet, skulle afdragas på den lön, som länsmannen har att uppbära. Följaktligen skulle det icke blifva någon uppoffring för staten, men ser man till fördelarne, så äro de flera. Utom hvad redan blifvit anfördt derom, att distriktets befolkning icke skulle få göra så särdeles långresa för att kunna träffa länsmannen, bör jag angifva några bland dessa fördelar. Hvad jag i detta hänseende sätter främst är att, då det åligger länsmannen att vidmakthålla ordningen inom distriktet och han för sådant ändamål behöfver tidt och ofta företaga resor, han, om han innehar en jordbrukslägenhet, der han kan föda en eller ett par hästar, alltid har sådana att påräkna för sina resor och icke för dem behöfver vidkännas någon särskild utgift. I annat fall blifva kostnaderna, synnerligast som vi nu hafva att motse, i sammanhang med skjutsskyldighetens lyftande från jorden, en icke obetydligt förhöjd skjutslega, så stora för länsmannen, att det vore att befara antingen det han, för att undvika denna utgift, håller sig stilla i sitt hem och icke så mycket som önskligt vore vakar öfver ordningen inom distriktet, eller ock att ett oundvikligt behof uppstår att förse länsmannen med sådana förmåner, att de ökade kostnaderna derigenom blifva betäckta. Jag vill också omförmåla, huruledes det är ganska godt i afseende å regleringen af åtskilliga allmänna inrättningar, såsom postväsendet och dylikt, att länsmannen har sitt bestämda boställe, så att icke, hvarje gång han flyttar, förändringar behöfva vidtagas. Det är äfven ganska nyttigt, att länsmannen blir bofast man, och på så sätt får intressen, som äro likartade med sin omgifnings. Han kommer befolkningen närmare, likasom den äfven kommer honom närmare, och derigenom vinnes den fördelen, att han erhåller större erfarenhet i en mängd göromål, som åligga honom.

Det har blifvit mot förslaget anmärkt, att i de flesta fall det skulle vara ganska betungande för länsmännen att blifva försedda med boställen, enär de i sådant fall nödsakades att vid boställets tillträdande anskaffa de inventarier, som för hemmansbruket vore nödiga, men då boställslägenheterna äro afsedda att vara af ringa omfång, så kommer icke någon synnerligt stor kostnad i detta hänseende att dem tillskyndas.

Utskottet har deremot trott, att fördelar, som med Kongl. Maj:ts förslag äro afsedda, skulle komma att i större grad vinnas derigenom, att länsmännen inköpte åt sig sjelfva jordlägenheter. Det kan nog gå för sig, och har äfven egt rum. Men hvad blir följden häraf? Länsmannen skulle i allmänhet nödgas för köpeskillingens likviderande skuldsätta sig till icke obetydligt belopp. Inventarierna till en sådan jordegendom, som i vanliga fall blefve större än det boställe, som kunde komma att af staten bestås,

Om beredande af boställslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

toge i anspråk en icke obetydande summa, och länsmännen kunde komma att på detta sätt mycket lättare blottställa sin ekonomiska ställning. Men blir den bekymmersam och vacklande, minskas lusten att fullgöra tjenstegöromålen, och den mesta tiden egnas åt den egna ekonomien.

Vi hafva sett varnande exempel derpå, att landsstatstjenstemän till följd af irakad finansiell förlägenhet i förtid upptröttats och måst, ehuru ännu icke komna till pensionsåldern, försättas på indragningsstat. Skulle åter det först vid en mera framskriden ålder lyckas länsmanen att, sedan han förvärfvat någon förmögenhet, blifva egare af en fastighet, så dröjer det i allmänhet icke länge innan, äfven då, hans intresse blir hufvudsakligen fäst vid egendomen; och när han icke långt derefter vid uppnådd pensionsålder begär sitt afsked, får en efterträdare samma bana att genomgå.

De åsikter, jag här uttalat, äro för Kongl. Maj:t med mycken kraft framhållna af de fleste af rikets landshöfdingar, och då jag nu begär Kammarens bifall till Kongl. Maj:ts proposition, bör jag vidare tillägga, att det alldeles icke har varit Kongl. Maj:ts afsigt, att hvarje länsman skulle förses med boställe. Hvad angår de två nordligaste länen, Norrbottens och Westerbottens, så kan en sådan åtgärd icke ifrågakomma, dels derföre att kronan icke der har några egendomar lämpliga för ändamålet och dels derföre, att dervarande länsstyrelser förklarar sådant icke vara för länen lämpligt. Länsmanen der blir bäst i tillfälle att sköta sin tjenst, om han bosätter sig i någon kyrkoby, der en stor folkmängd är församlad och hvarst icke för honom saknas tillfälle att kunna hyra sig bostadslägenhet. Det finnes äfven många andra trakter af vårt land, der det icke kan vara lämpligt och icke kan komma ifråga att länsmanen skall hafva boställe. Kongl. Maj:t har så litet ansett lämpligt, att sådant öfver allt bör ske, att Konungen, samtidigt med den Kongl. propositionens aflåtande, indragit ett länsmansboställe i Wermlands län, då det icke var lämpligt beläget och då för länsmanen fans tillfälle att i en inom distriktet belägen köping taga sin bostad.

Så vidt jag kan finna, är, såsom jag redan nämnt, ingen uppoffring från statens sida, utan tvärtom endast fördelar med förslaget antagande att emotse, och efter den förklaring jag här afgifvit, att fråga icke kan vara om att inköpa något hemman eller lägenhet eller bebygga ett hemman eller en lägenhet för en länsmans skull, vågar jag ock hoppas att Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts i denna del framställda proposition.

Herr Key: Jag må bekänna, att den ärade Herr Civilministern framställt frågan om dessa boställen på ett sätt, som skulle kunna väcka stor tvekan om lämpligheten af det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit. Han omnämnde, att Stats-Utskottet skulle hafva i viss mån missuppfattat meningen i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition. Det vore nemligen icke Kongl. Maj:ts afsigt att verkställa några nybyggnader å de boställen, der lämpliga så-

dana icke finnes; och att endast sådana lägenheter skulle till boställen upplåtas, som vore så centralt belägna på kronans jord, att de motsvarade det afsedda ändamålet. Det må nu så vara, att Stats-Utskottet misstagit sig i sin uppfattning; men denna delades likväl af Utskottets flesta ledamöter. Äfven de utskottsmedlemmar, som reserverat sig mot Utskottets hemställan i den syftning, att bostäder skulle åt länsmännen beredas, hade uppfattat Kongl. Maj:ts förslag på samma sätt som de, hvilka icke ville lenna dem boställen.

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

I bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, sidan 5 står: — —
"i sammanhang med löneregleringen komma under öfvervägande, huruvida icke omförmälda svårigheter, der de förefinnas, kunna och böra genom statens mellankomst afhjelpas på det sätt, att åt länsmanen anvisas någon lämpligt belägen jordlägenhet, försedd med nödiga åbyggnader och omfattande så stor jordrymd, att derå kunna födas en eller två hästar". Man drog häraf den slutsats att, der dessa "nödiga åbyggnader" icke funnos, skulle jordlägenheten dermed förseas. Af Herr Statsrådets anförande finner jag, att detta varit ett misstag.

Men hvad deremot sjelfva frågan om tilldelande af boställen eller icke beträffar, så tillstår jag, att jag ej blifvit öfvertygad af det anförande jag nyss åhörde. Länsmännens antal är nemligen 520. Af dessa äro för närvarande 201 försedde med boställen, 319 deremot sakna sådana. Skulle man nu hafva erfärit så stora olägenheter deraf, att öfver hälften af länsmännen äro i saknad af boställen, så skulle man verkligen på landet icke hafva förbisett detta. Talet om dessa olägenheter skulle hafva varit i hvar mans mun.

Men jag får säga — ja, jag vet, att Konungens Befallningshafvande hafva tillstyrkt detta förslag och äro mycket angelägna om dess antagande — att i allmänhet har man icke på det sättet uppfattat saken inom orterna, att man ansett behovet af dessa boställen vara oundgängligen trängande. De norrländingar, med hvilka jag resonnerat, hafva sagt mig att boställen inom Norrland icke äro behöfliga för länsmännen, emedan desse bo i eller i närmaste granskäpet af de stora kyrkobyarne. Om länsmännen icke behöfva boställen i Norrland, der de hafva stora distrikt inom glest bebyggda trakter, så behöfvas väl boställen för dem ännu mindre, när man kommer söderut till mera bebyggda orter, och jag vet många trakter i mellersta Sverige, der länsmännen icke hafva boställen, och från hvilka trakter man ändock icke hört, att det mött någon svårighet för dem att få bostäder, eller att någon olägenhet i öfrigt uppstått i följd af brist på boställen. Det går nemligen ganska lätt för dem att få bostäder, ty ofta händer det, att här och der större eller mindre corps-de-logis stå obebodda och kunna af länsmännen få förhyras.

Nu har det visserligen nämnts, att det skulle vara ganska nyttigt för länsmännens "uppfostran", om de genom att hafva boställen kunde taga befattning med landthushållning och dylikt, emedan detta skulle vara en lärospån, som skulle komma dem

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

till gagn vid förrättande af syner och andra förrättningar, som de skulle hålla. I allmänhet kommer väl äfven derförutan en länsman så mycket i beröring med folket och dess ekonomiska förhållanden i orten, så att erfarenhet i berörda afseende ganska snart torde af honom inhemtas, och lika lätt som om han själf vore jordegare eller innehafvare af ett boställe. Dessutom har Utskottet omförmäلت, att det stundom kan vara ganska svårt för en ung länsman, att vid tillträdet sätta upp de inventarier, som för boställets skötsel äro nödvändiga, äfvensom att han icke med någon säkerhet kan sägas komma i mera oberoende ställning om han innehar ett boställe, än om han hyr sig en bostad och skaffar sig foder till ett par hästar, hvilket senare vanligen lätt kan anskaffas på landet. Enligt den erfarenhet man har från landsbygden äro de olägenheter, som Konungens Befallningshafvande förestält sig skola uppkomma deraf, att länsmännen icke hafva boställen, sålunda icke särdeles betydande. Utskottet har mera fastat sig vid hvad man från orterna försport om detta behof, och representanter från skilda håll hafva bestridit, att ett så stort behof i detta hänseende förefinnes, som Konungens Befallningshafvande så mycket framhållit. Det är detta, äfvensom att man ansett det olämpligt att skapa på en gång 319 nya boställen eller kanske ännu flera — ty det är ju alltför möjligt, att länsmansbefattningarnes antal kommer alltjemt att ökas — som gjort att man inom Utskottet hesiterat att kasta sig in på en bana, som icke står i öfverensstämmelse med Riksdagens förut uttalade åsigt; och då man derjemte icke kunnat uppvisa några verkliga, större olägenheter af de nuvarande förhållandena, har Utskottet icke heller velat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende.

Det skulle visserligen vara mycket angenämt att, när en hel hop boställen blifva lediga, få disponera öfver dem, och jag undrar icke på, att Konungens Befallningshafvande gerna velat begagna tillfället att förse länsmännen, så godt sig göra låter, och fördenskull gjort en hemstallan härom eller rättare en påtryckning på Kongl. Maj:ts regering, men behofvet af dessa boställen, jag upprepar det ännu en gång, har i orterna icke visat sig stort, och då man vet, att 319 länsmän, det vill säga ganska många än hälften af länsmännens antal hittills, icke haft boställen, utan nu först skulle förseas med sådana, så torde jag blott behöfva tillägga, att, af de 201 länsmän, som nu innehafva boställen, ganska många finnas, som af en eller annan orsak icke bebo dem.

Jag tror således att, med all skyldig aktning för den åsigt, som nyss gifvit sig till känna i Herr Statsrådet och chefens för Civil-departementet anförande, Stats-Utskottet likväl i motiveringen anført fullgoda skäl för det beslut, hvartill det kommit, och hvartill jag anhåller om Kammarens bifall.

Herr Carl Ifvarsson: Må hända att Stats-Utskottet har misstagit sig om meningen af Kongl. Maj:ts proposition i förevarande hänseende, men ännu har jag icke fått klart för mig att så har

skett. Då jag dessutom hörde Herr Statsrådet och chefen för Civil-departementet yttra att det skulle vara af stor vigt att länsmännen komme att bo centralt inom sina distrikt, så har jag deraf slutit till den åsigt att Utskottet hade temligen rätt i sin uppfattning, ty det lär i allmänhet icke kunna gå för sig att skaffa länsmännen boställen, som äro centralt belägna i distrikten, om man icke tänker sig möjligheten af att staten finge inköpa och bebygga egendomar för att skaffa länsmännen dessa boställen. Det kan icke i allmänhet vara möjligt att kronans lägenheter städse äro så väl belägna, att de kunna utan vidare tillgodogöras för detta ändamål. Jag föreställer mig således, att, om det är nödvändigt att anskaffa länsmännen boställen, så kan det icke ske på annat sätt än Utskottet tänkt sig detsamma.

Ett uppgifvet ändamål, som skulle vinnas genom att anskaffa åt länsmännen centralt belägna boställen, men som likväl, enligt min tanke, icke är af synnerligt stor vigt, vore att länsmännen derigenom skulle bättre kunna hålla polisuppsigt inom sitt distrikt. Länsmansdistrikten äro ju så stora, att länsmännen icke ensamme ansetts kunna bestrida dessa angelägenheter inom distrikt, der oordningar förekommit, och i så fall kan det väl icke betyda mycket om länsmanen bor centralt eller ej. Det blifver väl en sorts kommunalpolis, som får anlitas i vissa fall.

Man vet ju att det anslag, Riksdagen för detta ändamål beviljat, icke är afsedt att utgå till länsmännen utan för att inom de kommuner, der sådant kan vara behöfligt, anskaffa en särskild polisstyrka.

Bli det, såsom jag redan antydt, på något ställe nödvändigt att skaffa sådan särskild polis, betyder det ju bra litet, hvarest länsmanen är boende, då det ju i sådant fall icke är han, utan helt andra personer, som utöfvar polisuppsigten.

En annan omständighet, som man äfven framdragit såsom skäl för att länsmännen borde hafva bestämda boställen, var den, att postgången derigenom lättare skulle kunna blifva ordnad, så att den blefve beqväm för desse tjänstemän.

Jag vet likväl icke om man bör tillmätta detta skäl synnerligt stor vigt, ty postgången är nu i allmänhet inrättad så, att hvarje kommun eller hvarje pastorat får posten till sig, och vid sådant förhållande lär väl länsmanen, hvarhelst inom distriktet han slår sig ned, få sina bref sig tillsända på temligen kort afstånd från sitt hem. I det hänseendet betyder det således icke synnerligen mycket hvar länsmanen bor.

En annan omständighet skulle deremot måhända kunnat tillmätas något större vigt, nemligen frågan om lättheten eller svårigheten för länsmännen att skaffa sig skjuts vid sina tjänsteresor. Man har i det hänseendet sagt, att det vore nödvändigt för länsmännen att hafva boställen, på det de der må kunna föda hästar och således sjelfva i hvarje fall kunna skaffa sig skjuts.

Jag tror dock icke för min del att det af denna orsak kan vara nödvändigt att gå ifrån en så sund princip, som den, hvilken äfven i andra fall blifvit tillämpad, nemligen att indraga alla

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Om beredande af bostads-lägenheter åt länsmän.
(Forts.)

boställen till statsverket och i stället gifva tjenstemännen endast kontant lön.

I händelse en länsman icke sjelf har hästar, lär det väl icke kunna vara förenadt med någon så synnerligt stor svårighet för honom att kunna göra upp ackord med någon person, som skjutsar honom på hans embetsresor. Jag vet att det på vissa ställen, der länsmanen endast haft bostad för sig och sin familj, tillgått så att han ackorderat med den fjerdingsman, som skulle biträda honom vid förrättningen, att denne skulle skjutsa honom.

Då de sålunda hafva gemensam skjuts, blir resekostnaden billigare såväl för länsmanen, som slipper hålla hästar sjelf, som för fjerdingsmanen, som i annat fall ändock måst begagna sin häst.

Då nu det hittills gått för sig för flertalet af länsmän att skaffa sig skjuts, oaktadt de icke haft boställen, bör det äfven kunna gå för sig för det mindre antalet.

Den omständigheten, som man äfvenledes här framdragit, att det skulle vara vida fördelaktigare om länsmännen hade jordbruk, än om de sysselsatte sig med något annat, kan jag deremot icke tillmäta någon vikt alls, ty ehuru jag å ena sidan medgifver möjligheten af att en och annan länsman har fallenhet för jordbruk och vill sysselsätta sig dermed på lediga stunder, då hans tid icke upptages af tjensteförrättningar, så må det väl å andra sidan medgifvas, att andra länsmän hellre vilja sysselsätta sig med andra göromål, och då anser jag att valet deremellan bör stå honom fritt, beroende på om länsmanen har lust för den ena eller andra sysselsättningen. Han blir icke heller mera förtrogen med ortens befolkning och dess göromål, om han har jordbruk, än i annat fall, och icke heller lär han sysselsätta sig med annat än han har lust för, äfven om han har jordbruk till sitt förfogande.

Jag föreställer mig således att icke detta skäl bör i ringaste mån inverka på saken. Jag anser alla de för boställsväsendet anförda skäl tillsammans ej berättiga till afvikande från den väg man en gång beträddt och länge fortsatt på, samt slå in på en annan bana i afseende å tjenstemäns löner.

Den jämförelse man här äfven gjort mellan prest- och länsmansboställen, skulle jag helst sett man helt och hållet lemnat å sido, ty det är en väsentlig skilnad emellan presten, som ständigt står i beröring med sina församlingsbor, och länsmanen till hvilken invånarne i distriktet mera sällan behöfva vända sig. Vanligen måste folket vända sig till kronofogden, om det vill hafva något utträttadt, emedan det är kronofogden som beordrar länsmanen till hvad han skall göra. Det skulle således vara af vida större vikt att kronofogden hade boställe, som vore centralt beläget inom distriktet, än att länsmanen hade det. Något sådant har man likväl icke satt i fråga, och detta som jag tror på goda skäl, enär boställen numera ansetts olämpliga och derföre också redan blifvit utdömda.

Det skulle hafva varit kärt för mig om Kongl. Maj:t nu med ens föreslagit, att alla länsmansboställen skulle indragas, på samma

sätt som han nu gjort med en del andra boställen, och jag får bekänna att jag förlidet år med verklig ledsnad läste i tidningarne att Kongl. Maj:t i ett utfärdadt cirkulär till Konungens Befallningshafvande i de olika länen anbefalt dem att afgifva yttrande om, på hvilka ställen det vore möjligt att anskaffa boställen för länsmännen. Då ett sådant cirkulär en gång utgått, kan man väl icke gerna undra om Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit, att länsmännen skulle få boställen och, då de en gång afgifvit förslag i sådant syfte, är det väl icke att undra på om de vidhålla detsamma.

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Att regeringen på senare tid kastat om i afseende å den ifrågavarande principen, som så länge tillämpats, nemligen att boställena skulle indragas, är mycket ledsamt.

Man hade också anledning befara, att den nu föreliggande framställningen skulle fått en vidsträcktare omfattning än den verkliga erhållit. Jag medgifver att den blifvit framställd på temligen moderat sätt äfvensom att den, efter den förklaring den nu i afton fått, synes ännu moderatere än man förut antagit, men det oaktadt anser jag icke att Riksdagen bör gå in på det framlagda förslaget från Kongl. Maj:t. Hvad Utskottets förslag beträffar, anser jag att det är så affattadt, att man kan gå in derpå, om man vill, ehuru jag för min del helst skulle sett om Utskottet gått något längre, än det gjort, i afseende å länsmännens boställen.

Utskottet afslår nemligen Kongl. Maj:ts proposition härom, men hemställer tillika att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla att, om, efter behörig utredning, det i vissa undantagsfall funnes oundgängligen nödigt att bibehålla en del länsmän vid sina boställen eller genom statens försorg förse dem med andra bostadslägenheter, Kongl. Maj:t måtte derom till Riksdagens pröfning framlägga förslag. Jag hade helst sett, att Utskottet bestämdt uttalat, att länsmännen under alla förhållanden kunde och borde undvara sina gamla boställen. Detta hade, i min tanke, varit att konsekvent fullfölja den princip, som man en gång antagit. Emellertid skall jag, sedan jag från statsrådsbänken blifvit upplyst om att det icke varit regeringens mening att uti ifrågavarande hänseende gå så omfattande till väga, som det inom Utskottet antagits, icke hålla på hvad jag i min reservation hemställt, utan i stället yrka bifall till Utskottets förslag. Jag hoppas också, att regeringen kommer att taga i noggrant öfvervägande, huruvida ett länsmansboställe är behöfligt eller icke, innan den gör någon framställning till Riksdagen om anskaffande af sådant. Bäst vore om man vore qvitt allt hvad boställen heter, ty endast derigenom kunde likställighet i aflöningsförhållandena ernås. Jag befarar dessutom, att om man nu börjar att anskaffa boställen, det icke dröjer länge, innan vi återkomma till det gamla och det således blir fråga om att förse alla tjenstemän med boställen. Denna tanke ligger nära till hands, i synnerhet då man vet att en mängd militieboställen äro disponibla, dem man efterhand möjligen vill använda till landsstatsboställen. Jag tror att man bör

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

akta sig att slå in på en sådan väg, och det är hufvudsakligen af dessa principiella skäl, som jag anser att Kongl. Maj:ts proposition ej bör bifallas. Emellertid skall jag af den anledning, som jag förut angifvit, icke hålla på min reservation, utan inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Hübnette*.

Grefve Sparre: Då den siste ärade talaren slutade sitt anförande med en förklaring, att det var af principiella skäl, som han ansåg att Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga icke borde bifallas samt att han befarade att, om länsmännen bibehölles vid sina boställen, detta skulle leda derhän, att de tjenstemän, hvilka boställen på senare tiden blifvit indragna, i en framtid komme att återfå dem, så får jag verkligen säga, att han, om jag så får uttrycka mig, ser spöken på ljusa dagen. I Kongl. Maj:ts proposition föreslås ju, att alla öfriga till landsstaten anslagna boställen skola indragas, samt att sådana fortfarande skola upplåtas endast åt en del af länsmännen, men att hysa den farhågan att detta skulle kunna gifva anledning till att man i en framtid skulle vilja gifva de tjenstemän boställen, hvilka man enligt samma Kongl. proposition beröfvat sådana, det är i sanning att drifva försigtigheten för långt. Jag vill vissérigen också vara försiktig, men detta är för mycken försigtighet. Vi måste alla medgifva att de förhållanden, hvarom här är fråga, äro af en alldeles särskild art. Då den ärade talaren sade, att det är ett väsentligen olika förhållande med presterna och med länsmännen, kan jag icke gifva honom rätt deri. Presterna äro hänvisade att bo inom ganska inskränkta territorier, der de hafva sin verksamhet. Enahandanda är förhållandet med länsmännen. Hvad deras göromål beträffar, behöfver jag lika ofta vända mig till den, hvilken har den verldsliga ordningens upprätthållande om hand, som till den, hvilken det åligger att vidmakthålla den andliga ordningen inom församlingen. Ofta inträffar det äfven att ett länsmansdistrikt icke är större än en enda socken, och exempel finnas på socknar, der det behöfves tvenne länsmän. Frågan gestaltar sig således, huruvida de utlåtanden i denna fråga, som afgifvits af rikets 24 landshöfdingar, hafva skäl för sig, eller om man bör högre skatta deras omdöme, hvilka inom Utskottet uttalat sig i en motsatt riktning. För min del tvekar jag icke att i denna sak sätta de förres erfarenhet framför de senares, huru mycket jag än i öfrigt värderar deras omdömen, hvilka hafva plats i Utskottet. Jag tror nemligen icke att de lika väl som landshöfdingarna hafva kännedom om de större eller mindre svårigheter, som i vissa orter möta för länsmännen att förskaffa sig lämpliga bostäder. Emellertid skall jag be att få till sakens belysande anföra åtskilliga uppgifter ur Kammarkollegii och Statskontorets utlåtande rörande det ifrågasvarande ämnet.

Så är till exempel i Elfsborgs län antalet länsmän 28, och af dem äro för närvarande 23 försedde med boställen. Af de åter-

stående 5 bor en vid Trollhättan, och för honom har Konungens Befallningshafvande aldrig tänkt på att begära boställe. En annan bor vid Herrljunga och bör der vara stationerad, i anseende till den lifliga trafiken derstädes; han behöfver således icke heller boställe. Men för de öfrige två länsmännen ha deremot mött alldeles otroliga svårigheter att få bostad inom distriktet, och jag vågar i detta hänseende åberopa vittnesbörd af samtliga mina länskamrater inom Kammaren. För en af desse t. ex. visade sig svårigheterna så stora, att han till slut nödgades vidtala domhafvanden i orten att få bebo de åt honom anslagna rummen i häradets tingshus, men så snart häradschefingen kommer för att hålla ting, kan den stackars länsman verkligen sägas bo på gatan. En annan länsman, för hvilken icke heller något boställe fans anslaget, men som måste till hvad pris som helst skaffa sig bostad inom distriktet, hade ingen annan utväg än att sjelf köpa sig en liten lägenhet. Detta kunde han emellertid icke göra utan att sätta sig i skuld; och då han icke sedan kunde betala sin skuld, så stupade han och måste lemna tjensten. Ungefär på samma sätt gick det med en tredje. När derföre Utskottet talar om det betungande för länsmännen uti att skaffa sig de inventarier, som kunna erfordras för de små lägenheter, som kunna ifrågakomma att upplåtas till länsmansboställen -- ty, mine Herrar, det är väl att märka, att meningen är alldeles icke att anvisa större boställslägenheter än som kunna vara tillräckliga att derpå föda en eller två hästar -- när, säger jag, Stats-Utskottet för att befria länsmännen från de svårigheter, hvarmed anskaffandet af inventarier enligt Utskottets åsigt skulle vara förenadt, hänvisar dessa länsmän att i stället sjelfva köpa sig bostadslägenheter, så befarar jag verkligen att det råd, Utskottet sålunda lemna, icke är särdeles att tacka för, ty för den, som icke kan skaffa sig nödiga inventarier till en sådan mindre lägenhet, som här är i fråga, för honom lär det väl blifva ännu svårare att köpa sig eget hemman. Dessutom är det icke endast i afseende å prester, som skola hafva sin bostad inom det dem anvisade mindre tjenstgöringsområdet, som man anskaffar boställe; enahanda förhållande råder äfven i fråga om exempelvis provincialläkarne. Som Herrarne veta, är nemligen, då fråga uppstår att organisera ett nytt provincialläkaredistrikt, första villkoret, att distriktets invånare förbinda sig tillhandahålla läkaren bostad. På samma sätt är det äfven för dem, som skola hafva tillsyn öfver statens skogar af stor vigt att de hafva sin bostad inom revieret. Här är emellertid alls icke af Kongl. Maj:t ifrågasatt, att samtliga länsmän skola förseas med boställen, utan, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet redan påpekat, endast i de fall, der sådant efter föregången utredning anses oundgängligen nödigt, och jag tillåter mig i afseende derå ännu en gång upprepa de förut anförda exemplen från Elfsborgs län, hvarest finnas distrikt, der det för länsmanen är snart sagt omöjligt att få hyra sig bostad. Derutinnan vågar jag dock verkligen bestrida rättigheten af den ärade representantens från södra Tjust påståenden, att några svårigheter derutinnan i allmänhet

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

*Om beredan
de af bostads-
lägenheter åt
länsmän.
(Forts.)*

icke skulle möta. Och dessa svårigheter komma helt säkert att hädanefter blifva ännu större i följd af indragningen af militieboställena. Alla dessa kaptener, fanjunkare och sergeanter, som förut varit försedde med boställen, måste nu se sig om efter annan bostad på landet och komma helt säkert att upptaga många lägenheter, som eljest möjligen kunnat stå länsmännen till buds. Dessutom är det icke alla, som gerna hyra ut rum åt en länsman. En sådan tjänsteman för i allmänhet ett lif, som är allt annat än lugnt; han får taga emot en myckenhet besökande, han kommer merendels sent hem från sina förrättningar; ofta blir han i tjänsteärenden väckt midt i natten, och allt detta gör, att han icke är så alldeles angenäm att ha till hyresgäst. Äfven detta gör det för honom mängen gång svårt att kunna skaffa sig bostad, och man kan väl dock icke begära, att han såsom fågeln skall nöja sig med att hafva bo i hvar buske. Dessutom, tro Herrarne icke att hans anseende, hans sjelfständighet vinna genom att han tillförsäkras fast bostad och genom medvetandet att, om han, i och för sin tjänst, kommer i delo med någon invånare i distriktet, han icke behöfver befara att vara beroende för att erhålla bostad. Det ligger derför, enligt min tanke, en synnerlig vigt uppå, att de icke finna sig försatta i nödvändigheten att gå omkring och söka sig boställe här och der. Det är vidare alldeles icke likgiltigt om länsmannen bor någorlunda centralt i distriktet. Skulle han hyra in sig inom någon aflägsen del af distriktet, så får flertalet af dess invånare resa långa vägar för att söka honom. Och om dertill kommer att han blir uppsagd och bortkörd från den ena bostaden efter den andra, så kan det må hända ofta nog blifva rätt svårt för distriktets invånare att få reda på sin länsman. Jag tror sålunda att frågan om boställen för länsmän är synnerligen vigtig; och jag skall långt hellre afstå från hela landsstatsregleringen, än vara med om ett förslag, hvarigenom mina 23 länsmän blifva utan tak öfver hufvudet. Jag vill sannerligen icke hafva med länet att göra, om man ställer så till att länsmännen icke få boställen.

Jag kommer nu till en annan fråga, som af Herr Statsrådet och chefen för Civil-departementet jemväl berördes, nemligen om nödvändigheten för länsmannen att hafva egen häst till sin disposition. Tro Herrarne verkligen, att en länsman kan på ett tillfylllestgörande sätt verka i sin tjänst utan att ständigt och jemt ega tillgång till häst? Han kan vända sig till fjerdingssmannen och låna häst, invänder någon. Ja väl, men om fjerdingssmannen icke har någon häst, huru skall länsmannen då bära sig åt. Och om i bästa fall fjerdingssmannen har egen häst, så kan det ju allt för väl falla honom in att svara länsmannen, då denne kommer och vill låna hästen: "Nej, jag behöfver köra min åker och kan derfor icke låna ut hästen"! Och då står länsmannen der. Vi hafva vid denna riksdag beslutit en förhöjning i skjutslegan, så att densamma kan på vissa orter uppgå ända till 2 kronor 40 öre för milen. Och härtill kommer att länsmannen icke alltid kan lega häst vid gästgifvaregården, emedan han icke kan på förhand så

noga beräkna huru länge han behöfver hästen. Han kan blifva uppehållen många timmar vid en förrättning; och då blifver skjutsen för honom mycket dyr. Vägsyner t. ex. kunna i mitt län upptaga en hel veckas tid under oupphörliga resor. Tro Herrarne att, om länsmanen skall lega häst vid gästgifverierna för dessa resor, han får mycket i behåll af sina 1,600 kronor. Jag kan icke, såsom landshöfding, billigtvis påyrka af länsmanen den rörlighet och raskhet, hvarförutan hans tjänst lika gerna kan undvaras, derest det icke är möjligt för honom att när helst sådant påfordras hafva häst i beredskap för sina tjänsteresor. Att ställa så till att länsmanen icke har häst till sitt fria förfogande, är att omöjliggöra för honom tjänstens skötande. Man kan icke pretendera att länsmanen med en lön af allenast 1,600 kronor skall kunna hålla sig häst, derest han icke derjemte får en boställslägenhet, från hvilken hästen kan erhålla födan.

*(Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)*

Den ärade representanten från Tjust påstod, att i vårt land finnes en mängd lägenheter obebodda. Det måtte vara inom Tjust, som ett sådant förhållande eger rum. Inom mitt län stå icke många egendomar eller lägenheter öde. Det vågar jag alldeles bestämdt försäkra. Der är folkmängden stadd i temligen rask tillväxt och i följd deraf lemnas icke heller många hemmansdelar obebodda.

Herr Civilministern har redan fäst uppmärksamheten på, att det alldeles icke är meningen att ovilkorligen åt hvarje länsman anskaffa boställe. Lika litet kan det falla mig in att påyrka att åt länsmän skulle beredas boställslägenheter i orter, der köpingar eller större jernvägsstationer äro belägna eller der bostäder eljest kunna lätt beredas åt dem, t. ex. i Norrland, der större delen af befolkningen är boende i de stora kyrkbyarne, och hvarest det följaktligen är lätt för länsmännen att få bostäder. Låtom oss således icke tala om den afskräckande siffran 319 nya boställen, ty Kongl. Maj:t har uttryckligen förklarad att det allenast är fråga om att inrätta dessa boställen der det behöfves, och småningom i den mån tillgång på lediga kronolägenheter kan uppstå. Jag frågar om ett litet pipareboställe eller boställen åt trumslagare och fanjunkare kunna användas mera ändamålsenligt? De skola ju på förhand uppskattas och i förhållande till deras uppskattade värde skall afdrag å länsmännens kontanta löner ega rum. Staten kommer ju sålunda icke att lida någon egentlig förlust. Vi måste mine Herrar, besinna att denna administration af domänförvaltningen, om hvars uppdragande åt Konungens Befallningshafvande jag var nog lycklig att kunna hysa samma uppfattning som en ärad representant från Dalarne, jemväl medför ökade göromål för länsmännen. Dem kommer hädanefter att ombetros den närmaste tillsyn öfver domänerna som hittills ålegat en mängd till största delen militära tjänstemän. Och med afseende på dessa nya tjänsteåligganden blifver det för länsmännen ännu mer af nöden att ådagalägga rörlighet och snabbhet i tjänstens skötande; och ett vilkor härför är att de lätt och obehindradt kunna när som helst färdas inom sina distrikt.

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Jag har visserligen hört, att de skäl, som blifvit anförda för att länsmännen på vissa orter skola kunna bereda sig bostäder, icke skulle kunna tillmätas något vitsord; men hvad som är säkert är att de skäl, som i Utskottets betänkande finnas anförda mot denna sak, äro af beskaffenhet att, så vidt jag kan begripa, böra tillmätas om möjligt ännu mindre vitsord, ty Utskottet har icke tagit i betraktande just det som Kongl. Maj:t anført såsom hufvudskälet, nemligen nödvändigheten för länsmännen att hafva häst, hvarförutan en länsman omöjligen kan sköta sin tjenst.

Jag har alltför länge tröttat Herrarne i afton och vill icke längre upptaga tiden. Jag anhåller således om bifall till den Kongl. propositionen. Utskottet har till och med icke kunnat afstyrka den helt och hållet, men tillstyrker, för att afhjelpa den nu rådande olägenheten för länsmännen att skaffa sig boställen, att Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle i vissa undantagsfall och på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän blefve bibehållne vid sina nuvarande boställen eller genom statens försorg med andra bostadslägenheter försedde, måtte till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet. Detta är så precis detsamma som Kongl. Maj:t gjort, en utredning har redan skett och Kongl. Maj:t har ju genom sin rådgifvare tillkännagifvit, att meningen icke är att skaffa boställen öfverallt, utan endast der sådant behöfves. Det är visserligen föreslaget att särskild pröfning skall egnas hvart fall, men denna nya utredning kan icke innehålla något annat än hvad Kongl. Maj:t redan sagt, eller att der och der behöfvas boställen. Hvilken utredning på annat sätt skulle kunna ske, kan jag icke begripa, det vore endast att åstadkomma ett dröjsmål med afgörandet af en fråga, som Kongl. Maj:t just är sinnad att afgöra på samma sätt som Stats-Utskottet önskar, eller att icke bibehålla boställen på andra orter än der det är för länsmännen nödvändigt.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Sedan Kongl. Maj:t och Riksdagen beträdt den banan att afskaffa alla oegentliga lönesätt med egendomar, dyrtidstillägg, tionde och mera dylikt samt aflöna sina tjenstemän endast med penningar, synes detta hafva fortgått ända tills nu, då fråga är om länsmännens löneförmän. Skulle nu en del länsmän erhålla boställen och en annan del icke, komme ju derutinnan att ligga en olikhet i lönesättet. Jag kan således icke på minsta sätt vara med om att man skulle bibehålla boställen åt länsmän. Då Kongl. Maj:t skickade ut sitt cirkulär till landshöfdingeembetena, för att inhemta deras yttrande i frågan, kan jag förmoda, att det tillgick såsom vanligt är, då Regeringen begär upplysningar från sina landshöfdingeembeten, eller så, att dessa skickade cirkuläret till fogdarne, hvilka i sin ordning öfverlemnade detsamma till länsmännen. Om det tillgått på detta sätt inom länen, kan jag icke undra på att länsmännen visat sig ganska angelagne om att få boställen,

och icke skulle väl fogdarne heller vilja neka dem sitt tillstyrkande; i sista instansen är det sålunda klart att landshöfdingarne förordat dessa boställens bibehållande.

Om beredande af boställ-lägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Herr Grefve Sparre säger, att i Elfsborgs län 23 länsmän hafva boställen; men han nämnde ingenting om huruvida alla bebo sina boställen, och det skulle vara intressant att af Herr Landshöfdingen höra en upplysning härutinnan. Jag vet emellertid icke huru det förhåller sig inom Elfsborgs län, men inom det härad jag bor, eller Wemmenhøgs härad, finnes det två länsmän, som hafva boställen. Jag är icke säker på om något är indraget, men jag tror att båda ännu finnas kvar. Det ena ligger i det nordvestra hörnet af länet och långt utom distriktet och kan sålunda icke af länsmanne bebos; det andra bebos icke heller af boställshafvaren derföre att bostället är beläget i ett annat hörn af distriktet. Länsmännen hafva derföre alltid utarrenderat sina boställen och skaffat sig bostad på annat håll. Huru det skulle kunna vara i länsmännens intresse att hafva ett mindre jordbruk, kan jag icke förstå. På en mindre lägenhet kan en vanlig jordbrukare någorlunda föda sig, men icke så en tjänsteman, hvilken, såsom länsmanne, måste hålla sig dräng, som sköter jordbruket. Jag fruktar att detta skulle kosta honom mera, än att det kunde repareras af inkomsterna af bostället, så vidt icke detta tilltoges i så stor skala, att länsmanne ansåge sig hafva råd att hålla sig särskild förvaltare. Det har dessutom visat sig, att, då en länsmanstjänst varit förenad med boställe, har detta merendels varit för länsmanne hinderligt i stället för att medföra den önskade bekvämligheten.

Jag tror således, att det icke skulle lända till stor fördel för länsmännen att i regeln bevilja dem boställen. Då Utskottet derjemte föreslagit, att för ett och annat särskildt undantagsfall och der sådant vore högst nödvändigt, bibehålla boställena, så vill jag för min del alldeles icke bestrida rigtigheten af en sådan åsigt, för så vidt som Riksdagen får hafva ett ord med i laget och icke beslutanderätten ensamt skall ligga hos Kongl. Maj:t. Jag kommer således att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Vice ordföranden i Stats-Utskottet förmenade, att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning vore en följd af landshöfdingarnes påtryckning. Han har genom detta förmenande gjort landshöfdingarne en oförtjent ära och på samma gång visat, att han icke i grund studerat den Kongl. propositionen i ämnet. Hade han gjort det, så skulle han hafva funnit att förtjensten, den verkliga förtjensten af detta initiativ tillhör icke landshöfdingarne utan Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet. På sidan 5 af den vid Kongl. statsverkspropositionen fogade bilaga återfinnes följande yttrande af departementschefen:

“Sedan Eders Kongl. Maj:t emellertid ogillat den ifrågasatta organisativa förändring af landsstaten, som skulle hafva länsmanstjänsternas indragning till följd, har jag med afseende på

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän. (Forts.)

den flerstädes öfverklagade svårigheten för länsmannen att inom sitt tjenstgöringsdistrikt förskaffa sig tjenlig bostad, äfvensom att, utan allt för betungande kostnader, bereda sig tillgång till de för tjänsteresor erforderlige hästar, ansett böra i sammanhang med löne regleringen komma under öfvervägande, huruvida icke omförmälda svårigheter, der de förefinnas, kunna och böra genom statens mellankomst afhjelpas på det sätt, att åt länsmannen anvisas någon lämpligt belägen jordlägenhet, försedd med nödiga åbyggnader och omfattande så stor jordrymd att derå kunna födas en eller två hästar.“

Med anledning af denna åsigt infordrades landshöfdingarnes embetsutlåtanden, och i dessa hafva de fleste om icke alla landshöfdingarne biträdt Herr Statsrådets och Chefen för Civildepartementet uppfattning, samt ansett det vara ganska nyttigt och lämpligt, att länsmännen tilldelades sådana små boställslägenheter, der de kunde föda en eller två hästar. Det är också, enligt min åsigt, lämpligt, att länsmannen har en så pass stor boställslägenhet, att han kan hålla sig egen häst; ty hans tjenstepligt kan ofta fordra en så ögonblicklig färd med häst, att han icke kan från närmaste gästgifvaregård eller från en välvillig granne förskaffa sig en sådan, och hans lönetillgångar äro — äfven sådana som de gestalta sig efter Kongl. Maj:ts förslag — icke så stora, att de tillåta honom att utan boställe och utan foder till en häst hålla sig egen sådan. Som man vidare af departementschefens underdåniga föredrag finner, är meningen den, att han nu, som förut, skall företaga de vanliga tjänsteresorna på egen bekostnad och att han endast i undantagsfall är berättigad till reseersättning, hvilken ersättning han enligt nu gällande författningar af åren 1851 och 1863 eger att i vissa undantagsfall åtnjuta.

Emellan Kongl. Maj:ts och Utskottets åsigt förefinnes den skiljaktighet, att Kongl. Maj:t ansett att det i allmänhet vore lämpligt att länsmännen skulle hafva boställslägenhet, hvaremot Utskottet vill tilldela dem nämnda fördel endast för särskilda undantagsfall och då den af omständigheterna oundgängligen påkallas.

I öfrigt sönderfaller frågan i två delar, hvilka afse, *den ena*, huruvida nuvarande boställen böra bibehållas, eller ock indragas; och *den andra*, huruvida i de länsmansdistrikt, der för närvarande icke finnas boställen, bostadslägenheter böra åt länsmännen beredas, ingalunda — och detta bör väl bemärkas — på det sätt, att särskilda lägenheter åt dem inköpas, utan endast sålunda, att, der kronan tillhöriga passande lägenheter finnas att tillgå, dessa anvisas för nämnda ändamål. Kongl. Maj:t har således begärt att Riksdagen skulle åt Kongl. Maj:t öfverlemna rättigheten att i hvarje särskildt fall afgöra så det ena, som det andra.

Jag föreställer mig, att ingen tvekan bör kunna förefinnas derom, att ju Riksdagen bör bevilja åtminstone hvad Kongl. Maj:t i förra delen af frågan har föreslagit. Detta förslag afser dock icke bibehållande i allo af den redan bestående ordningen i afseende på de befintliga länsmansboställena, hvilkas afkastning

för afdrag å lönerna är beräknad efter en gammal uppskattning. Enligt nya ordningen skulle deremot denna afkastning uppskattas enligt den för maximi- och minimi-arrendens bestämmande stadgade metod, och derefter skulle domänförvaltningen slutligen fastställa fastighetens arrendevärde. Efter den nya ordningen kan således icke ifrågakomma hvad som för närvarande ofta händer, eller att, oaktadt den uppskattade afkastningen af en boställslägenhet å stat är upptagen till ganska obetydligt belopp, den dock i sjelfva verket uppgår till två eller tre gånger detta belopp.

Grundlagen har i Regeringsformens 80 § försäkrat beståndet af det militära indelningsverket, men Regeringsformen nämner deremot ingenting om det civila. Jag fruktar likväl icke att röna någon motsägelse, då jag uttalar den åsigt, att äfven det bestående civila indelningsverket icke kan blifva till sina hufvudgrunder af Riksdagen *ensidigt* rubbad utan Kongl. Maj:ts samtycke. Nu har Kongl. Maj:t icke föreslagit Riksdagen att befintliga länsmansboställen skola indragas; tvärtom har Kongl. Maj:t föreslagit, att dessa boställen skola i regel bibehållas. Jag tror således icke att Riksdagen, i fall Riksdagen verkligen vill att de civila boställena för länsmännen skola indragas, skulle kunna på annat sätt vinna detta mål, än derigenom att Riksdagen förklarade sig icke vilja gå in på den begärda löneförhöjningen åt länsmännen, med mindre än Kongl. Maj:t medgäfvit boställenas indragning; men om detta, eller någonting dylikt, har Utskottet alls icke gjort hemställan. På grund deraf bör, såsom jag redan nämnt, man icke tveka, att åt Kongl. Maj:t öfverlemna, att i hvarje sig företeende fall pröfva, huruvida nuvarande boställen böra bibehållas eller indragas. En sådan pröfning kan i allmänhet icke annat än leda till minskning af de redan befintliga boställenas antal; ty Kongl. Maj:t har förklarat, att sådana boställen, som icke hafva ett med afseende på länsmanstjänstens skötande beqvämt och centralt läge, böra till statsverket indragas, och af Kongl. Maj:ts motivering framgår än vidare, att, derest ett sådant boställe skulle finnas så stort, att det kunde komma att för mycket upptaga länsmannens tid och sålunda leda honom in på en binäring, så bör bostället också indragas.

Jag kan således icke förstå annat, än att en verklig vinst skulle uppstå genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Om en motsatt åsigt i fråga om länsmansboställens lämplighet gjorde sig gällande, skulle 201 sådana boställen komma att indragas till statsverket och öfverlemnas åt domänförvaltningen. De flesta af dessa boställen lemna verkligen en så ringa afkastning, att de, efter mitt begrepp, icke böra såsom statsdomäner bibehållas. Jag är nemligen af den åsigt, att de domäner, som gifva lägre afkastning än 500 kronor om året icke böra bibehållas. Om Riksdagen är af annan åsigt, så skulle genom denna ytterligare indragning af boställen domänernas ökade antal medföra en i förhållande till deras afkastning allt för stor förvaltningskostnad, och man skulle snart finna, att deras bibehållande såsom statsdomäner icke vore för staten fördelaktigt. Det skulle således

Om beredande af boställslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

lända till betydligt stor fördel för så väl staten, som ifrågavarande tjänstemän, derest Kongl. Maj:ts förslag bifölles.

Hvad angår frågans andra del, eller huruvida det må stå Kongl. Maj:t fritt att, i fall någon kronans lägenhet finnes ledig, förklara att densamma skall till länsmansboställe upplåtas, så hyser jag för min del icke någon betänklighet dervid. Redan vid utfärdandet af 1808 års kungörelse, angående besittningen af kronohemman, förklarades — hvad också ännu är gällande lag — att, när ett kronohemman blefve åboledigt, skulle det stå Kongl. Maj:t fritt att deröfver disponera. Kongl. Maj:t har också vid flera tillfällen begagnat denna rätt. Sålunda har Kongl. Maj:t använt flera sådana kronans lägenheter på Öland till boställen åt flere olika slags tjänstemän. Nu vore det således endast fråga om att utsträcka denna rätt äfven till indragna militie- och andra boställen af ringa afkastning, som eljest skulle blifva domäner. Äfven deraf skulle för det allmänna uppstå samma vinst, som den, hvilken jag påpekat i fråga om bibehållande af nu varande länsmansboställen. Om dessa smärre till statsverket indragna hemmansdelar blefve använda till boställslägenheter åt länsmännen mot löneafdrag, svarande emot lägenhetens uppskattade arrendevärde, så skulle man vinna den fördelen, att domänförvaltningen blefve befriad från bestyret med att förvalta dessa små lägenheter. Af dessa skulle kanske en stor del, enligt redan gifna bestämmelser, komma att säljas; ty Riksdagen har ju beslutat, att lägenheter, som icke lemna högre afkastning, än 200 kronor årligen, skola försälas. De, som nu särdeles mycket hålla på bevarandet af statsdomäner, borde åtminstone vara angelägna om att under denna form af domäner bibehålla dessa små lägenheter åt statsverket.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra kan jag icke inse, att Kammaren bör hysa några betänkligheter emot att i allo bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Jag anhåller att Herr Talmannen ville framställa proposition på sådant bifall.

Herr Sjöberg: Sedan två Herrar landshöfdingar yttrat sig i frågan och det i ganska uttömmande föredrag, är det måhända djerft af mig att tillägga några ord i frågan, men tilläventyrs torde detta kunna ursäktas mig ur den synpunkten, att jag är en gammal före detta landssekreterare och således har all möjlig anledning att ömma för länsmännen, men icke allenast för länsmännen utan äfven deras göromål med hänsyn till det allmännas rätt dervidlag, och det är ur den synpunkten, jag tror mig kunna antaga, att alla skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Af en föregående talare har blifvit anmärkt — och jag vill icke mera än han fästa mig dervid — det mindre sammanhängande sätt, hvarpå Stats-Utskottet i denna punkt motiverat sin afstyrkande hemställan i anledning af den Kongl. propositionen, då Utskottet t. ex. på ena stället säger, att det för unge obemedlade män skulle vara förenadt med verkliga uppoftningar och svårigheter att anskaffa nödiga medel för inköp af inventarier till ett boställe, men

straxt förut på ett annat ställe förklarar, att det för en driftig ung man icke bör vara svårt att sjelf anskaffa sig en jordlägenhet, fullt motsvarande den, som, enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle honom af staten bestås. Jag kan icke förklara tillkomsten af dessa stridiga yttranden på annat sätt, än att de haft olika författare och att Stats-Utskottet vid justeringen af sitt utlåtande i denna del icke kommit att fästa sig vid denna omständighet. Men otvifvelaktigt finnas många andra skäl, särskildt de som blifvit af grefve Sparre framhållna, hvilka böra verka på Kammaren, särdeles vid det förhållande, att jag vid många föregående tillfällen och senast denna afton funnit, att pluraliteten inom denna Kammare i allmänhet synes hafva större sympatier för länsmännen än för kronofogdarne — flere af den sidans talare hafva nemligen framhållit, att de hellre vilja undvara kronofogdarne än länsmännen. Jag frågar: är det rimligt eller rättvist att försätta länsmännen i en sådan ställning, att de måste uppoffra hela eller större delen af den lön, som för dem nu föreslagits, då man icke vill bereda dem möjlighet att hålla sig en häst, något som dock till och med för ett litet måttligt landthushåll i allmänhet anses nödvändigt? Det är alldeles tydligt, att vid många tillfällen, då särskilda förhållanden det påkalla, och synnerligen då länsmannens egenskap af polisman tages i anspråk, det framför allt är af vikt, att länsmannen kan utan tidsutdrägt fortskaffa sig. Icke kan det väl i sådana fall vara rimligt, att han skall vara tvungen att vänta flera timmar för att få en häst, när, såsom så ofta är fallet, hans hjälp eller tjänstebitråde ögonblickligen behöfves för att upptäcka en brottsling, afstyra ett ofog o. s. v. Bör man då icke göra det möjligt för honom att hålla sig häst och derigenom kunna skyndsamt rörflytta sig från det ena stället till det andra inom tjänstgöringsdistriktet.

Afven en annan omständighet, hvilken jag dock icke skulle hafva tillåtit mig vidröra, om icke Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet redan fäst uppmärksamhet derpå, emedan det af vissa orsaker kanske kunde hafva ansetts mindre passande för mig, talar för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, nemligen de förändrade förhållanden, som komma att inträda genom den nya skjutsstadgan. Jag vill nemligen icke antaga och vågar icke antaga, att majoriteten i denna Kammare skall gå så långt i sina fordringar på länsmännen, att det förhållande skulle inträffa, som omförmäldes af Herr Civilministern vid skjutsfrågans behandling i denna Kammare, då han påmint om en förordning, som 1584 utfärdades af Konung Johan III, hvori stadgades, att resande egde att öfverenskomma med gästgifvarne efter som de om hästlegan bäst åsämjas kunde, men att, om de icke kunde derom blifva ense, den resande finge gå till fot, som sjelf häst icke hade. Det vore väl, minst sagdt, orimligt, om det skulle komma derhän med desse tjänstemän, som visserligen icke stå högt på tjänstemannahierarkiens skala, men dock innehafva i så många afseenden viktiga och grannliga befattningar, att man fordrade, att de i tjänsteförrättningar skulle gå. Jag vill icke heller antaga, att Andra

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Om beredande af bostads-lägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Kammarens majoritet skall göra sig skyldig till en sådan hårdhet, och än mindre vill jag föreställa mig, att man betraktar med likgiltighet, om länsmannen i valet emellan att fortskaffa sig på nyss nämnda sätt eller att hålla sig stilla i sin bostad, föredrager det senare.

På grund af det nu i korthet anförda förenar jag mig med de flere föregående talare, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nils Petterson: Denna fråga kan, såsom så många andra, betraktas från två sidor. På den ena sidan stå de, som tala för Kongl. Maj:ts proposition, hvilka betrakta frågan från teoretisk synpunkt och komma till det resultat att, då länsmannen till följd af sin tjänst måste resa mycket, han äfven bör hafva häst och jordbruk. Premissen är nog sann, men slutsatsen är det icke. De som resonnera så, de hafva i detta, som så många andra hänseenden, en oriktig uppfattning af jordbruket. Deras tal att man skall tillgodose länsmännen med mindre jordbruk, på det de skola kunna hålla sig en häst, bevisar blott, att de icke hafva reda på huru ett jordbruk i verkligheten skötes. Ty skall länsmannen hafva ett jordbruk, som skall kunna föda en häst, behöfver han hästen för att sköta jordbruket, och kan derföre svårligen i regeln använda den vid sina tjänsteresor. Den erfarenhet jag har, är dessutom att jordbruk icke passar för länsmännen, utan i stället verkar skadligt för dem. Länsmännen kunna nemligen icke sköta sitt jordbruk sjelfve, utan de behöfva tjenare dertill; och när desse äro hos herskap, hafva de högre lönepretentioner, och då bär det sig icke. Man må säga, hvad man vill, min öfvertygelse är att man gör länsmännen en tjänst genom att indraga deras jordbruk och i stället gifva dem högre kontant lön. Är någon af länsmännen i den ställningen, att han har råd dertill, så kan han ju för öfrigt sjelf skaffa sig jordbruk. Det har också ofta visat sig, att, der boställen finnas för länsmännen, begagna de dem icke, dels emedan de äro för aflägsset belägna, dels derför att de icke finna det förenligt med sin fördel att hafva jordbruk. I länsmannens eget intresse tror jag derför, att man bör bifalla Utskottets förslag. Att ställa så till att länsmännen mera allmänt få boställen, tror jag deremot skulle lända till länsmannens eget förderf. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Helander: Jag är i det väsentligaste förekommen af Landshöfdingen Bergström, och har derföre nu ganska litet att tillägga.

Indragningen af bostadsboställen för tjenstemän kommer otvifvelaktigt att vid många tillfällen vålla ganska stora svårigheter, emedan, der det är utaf vikt, eller rent af föreskrifvet, att tjenstemannen skall bo inom ett visst distrikt, många omständigheter kunna göra att detta vilkor icke kan uppfyllas. Han kan nemligen sakna medel att köpa sig egen lägenhet. Det kan också lätt hända att tillfälle till köp saknas, eller uppkommer hinder deraf att ingen är i tillfälle till, eller eljest vill, till honom utarrendera plats.

Huru skall han då bete sig? Framför allt torde det vara nödvändigt tillse, att länsmännen blifva boende inom sina vederbörliga distrikt, emedan för allmän ordning och säkerhet inom distriktet, man icke kan vara belåten med att de bo annorstädes. Då Kongl. Maj:ts förslag icke går ut på att åt samtliga länsmännen gifva boställen, enär det visat sig att i många orter de kunna bereda sig bostad sjelfva, utan endast att tillförsäkra de länsmän boställen, för hvilka sådant visar sig nödigt, så finner jag mig böra till Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende påyrka bifall.

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Herr Key: Skulle man taga efter bokstafven våra ärade landshöfdingars yttranden här i Kammaren, så skulle snart sagdt all säkerhet och ordning på landsbygden bero uppå om länsmännen hade boställen eller icke; ja den ärade landshöfdingen från Elfsborgs län hotade till och med med att göra "strike", om han icke finge boställen åt alla sina 29 länsmän. Det vore mycket ledsamt, om en så verksam landshöfding som han skulle kasta yxan i sjön och draga sig tillbaka, men Elfsborgarne finge väl lof att försöka trösta sig deröfver.

Den ärade landshöfdingen från Örebro omnämnde, att efter den nya löneregleringen länsmännens löner icke ens skulle blifva så stora, att de kunde hålla sig med häst, så vida de icke hade boställen att föda dem på. Men om länsmännens löner äro så ringa, som Herr landshöfdingen förmenar, huru kunna de då få råd att ens köpa sig den omnämnde hästen?

Vidare yttrade Herr vice Ordföranden i Konstitutions-Utskottet, att han fruktade att detta osammanhängande betänkande icke hade blifvit nöjaktigt justerad och att det syntes hafva varit två olika författare till detsamma. Om en så skarpsinnig man som han, derest de allbekanta trägna göromålen i Konstitutions-Utskottet tillätit honom det, hade tagit någon närmare notis om detta utskottsbetänkande, skulle han otvifvelaktigt genast hafva funnit, att i detsamma icke alls någon motsägelse eger rum. Ty man kan mycket väl säga, att länsmännen ofta icke torde hafva råd att anskaffa de för skötande af ett boställe nödiga inventarier, men att de dock i en framtid kunna sjelfva förvärfva sig jordlägenhet. Stats-Utskottet har nemligen sagt att vid *tillträdet af befattningen*, då den tillträdande oftast är ung och obemedlad, han icke genast kan hafva råd att sätta upp inventarier till ett boställe, men att en duglig och driftig länsman i de flesta fall kan framdeles sjelf förvärfva sig en jordlägenhet, motsvarande den, som nu vore afsedd att af staten bestås. Jag tillstår, att jag icke kan fatta den motsägelse, som skulle ligga i detta.

Samme ärade talare yttrade, att man icke skulle behöfva inköpa några nya boställen för länsmännens räkning, utan blott anskaffa sådana genom upplåtande af lämpliga, staten tillhöriga jordlägenheter. Men om det är så angeläget, att länsmännen allestädes hafva boställen, kan det ju hända, att, just der det är allra angelägnast att boställen anskaffas, der finnes icke någon sådan passande lägenhet, och då blir väl konsekvensen, att man i så

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

fall måste inköpa lämpliga bostadslägenheter, för att dessa länsmän skola kunna reda sig. En stor del af länsmännen har dock förut fått nöja sig utan boställen; och detta har gått ganska bra för sig hittills, men hädanefter lär det, om man får tro våra landshöfdingar, vara alldeles omöjligt. Jag tror det fortfarande icke och hänvisar till Utskottets betänkande.

Herr Bäckström: Jag hörde nyss från statsrådsbänken, att i Norrbotten och Westerbotten länsmännen icke skulle behöfva boställen, men att det i andra län vore mycket angeläget. Jag tror för min del tvärtom, att, om någonstades boställen för länsmännen äro angelägna, det är i dessa båda län, synnerligast i Lappmarken, der afstånden äro stora och inga skjutsanstalter finnas att tillgå för länsmännen vid deras tjänsteresor. Då jag alltså anser att vid närmare undersökning man skall finna, det boställen för länsmän äro i Norrbotten och Westerbotten väl behöfliga, vill jag på sådan grund yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Pehr Nilsson i Vittjerf förenade sig med Herr Bäckström.

Herr Adlercreutz: Till hvad redan är yttradt för nyttan och behofvet att förse länsmännen med boställen, ber jag få lägga det faktum att äfven inom det tätt befolkade och bebyggda län, der jag har min verksamhet mig anvisad, det har inträffat att en länsman under längre tid varit nödsakad att ofta byta om bostad och dervid stundom söka sig ett hem i någon torpstuga.

I sjelfva saken skall jag icke vidare yttra mig, men ber endast att få fästa uppmärksamhet på en formel sida af saken, som icke synes mig hafva blifvit tillräckligt framhållen. Kongl. Maj:t har icke framställt förslag om indragning af de åt länsmän redan anvisade boställen. Stats-Utskottet, som ansett att dessa boställen i regeln borde indragas, har föreslagit en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, men i denna skrifvelse talas icke heller om indragning af länsmansboställena; tvärtom begäres der, "det täcktes Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle i vissa undantagsfall och på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän *blefve bibehållne* vid sina nuvarande boställen eller genom statens försorg med andra bostadslägenheter försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet. Ett förslag om bibehållande af länsmännens boställen är ju alldeles opåkalladt och onödigt, hvaremot, om man vill vinna det mål, som synes hafva föresväfvat Utskottet i motiveringen, man borde hafva begärt förslag rörande omförmälda boställens indragning till statsverket i stället för deras bibehållande åt länsmännen.

Till följd häraf anser jag det vara omöjligt för någon att bifalla Utskottets förslag och yrkar för egen del bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Sven Nilsson: Stats-Utskottet har föreställt sig att det möjligen finnes sådana fall, der nödvändigheten fordrar att

länsmännen få boställe. Detta har Utskottet icke velat neka. Men Utskottet har dock ansett att länsmännen i regeln icke behöfva boställe, och derföre har Utskottet föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t af beskaffenhet som synes af föreliggande punkt. Om nu den Kongl. propositionen i denna del bifalles, kan jag icke förstå, huru Kongl. Maj:t skall kunna bedöma i hvilka distrikt länsmansboställen böra finnas och i hvilka sådana icke behöfvas. Ett sådant bedömande kan naturligtvis endast ske efter föregången utredning af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande; och jag föreställer mig att denna utredning åstadkommes på vanligt sätt, eller att ärendet utställles från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till kronofogdarnes och länsmännens utlåtande, hvarefter, sedan ärendet inkommit till Kongl. Maj:t, det derstädes undergår närmare pröfning. Jag frågar nu, om de utredningar som efter en sådan procedur inkomma till Kongl. Maj:t kunna vara fullt opartiska? För min del tror jag det icke, och jag tror icke heller det vara möjligt för Kongl. Maj:t att på detta sätt bestämma i hvilka fall det är nödigt att länsmännen böra förses med boställen eller icke. Rättast vore, att, om man anser att somlige länsmän skola hafva boställen, så böra alla åtnjuta samma förmån, i motsatt fall ingen, ty om icke så sker, inträffar samma förhållande, som nu, att lönerna blifva olika. Men, såsom Utskottet fattat saken, finnas vissa fall, sannolikt mycket få, der boställslägenheter möjligen böra af en eller annan anledning lemnas länsmännen, för hufvudsakliga delen deremot, der sådant icke torde böra förekomma, nemligen bestämmandet häraf, är det som Utskottet ansett att Riksdagen bör vara i tillfälle besluta. I strid med Grefve Sparres yttrande tror jag, i likhet med en annan talare, att Stats-Utskottet och denna Kammare hafva fullt ut lika stor erfarenhet som han, om hvilka svårigheter som kunna möta för att skaffa lämpliga boställen åt sådana länsmän, som icke få boställen af staten till sig upplättna. Jag tror att vi, som bo på landsbygden, böra kunna hafva bättre reda på den saken än både han och andra landshöfdingar, oaktadt de genom deras embetsställning möjligen hafva mera att göra med länsmännen än vi, och vill således, äfven i motsats till hvad Herr Adlercreutz derom anfört, bestämdt påstå, att det icke är svårt att i Skåne anskaffa sådana lägenheter, som äro tjenliga till bostad åt länsmännen. Nu säger man, att dessa boställen skola vara af den beskaffenhet, att länsmännen på desamma icke skola kunna föda mer än en eller två hästar, och efter det uttalandet vi för en kort stund sedan hörde, skulle dessa boställen vara mycket små, och man får således efter förklaringen från statsrådsbanken icke tyda Kongl. Maj:ts mening vara den, att länsmännen der skulle kunna föda *minst* en eller två hästar, och man har vidare sagt att anskaffandet af sådana boställen icke skulle bereda statsverket stora uppoffringar. Men dylika boställen äro i allmänhet, åtminstone i Skåne, och sannolikt äfven i andra delar af landet, så beskaffade, att man på dem kan föda mer än en och två hästar. Om nu det Kongl. förslaget bifalles och det vid uppskattning af ett sådant boställes värde befinnes, att man på detsamma kan

Om beredande af bostadslägenheter åt länsmän.
(Forts.)

Om beredande af bostads-lägenheter åt länsmän.
(Forts.)

föda icke blott en eller två utan till exempel tre eller flera hästar. Huru skall man i sådant fall gå till väga? Jag föreställer mig att man i sådan händelse finge taga bort ett så pass stort stycke af jordens areal å bostället, att den återstående delen vore tillräcklig att derpå föda endast en eller två hästar. Men då inträffar att på den återstående delen fins ingen åbyggnad, och då blir man tvungen att bygga antingen till länsmannen eller arrendatorn. Detta är en af de svårigheter, som äro förknippade med den Kongl. propositionen, och hvilka svårigheter äro, såsom jag tror, i de flesta fall omöjliga att lösa utan stora kostnader. Stats-Utskottet har således haft goda skäl för sitt förslag att anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i hvarje fall pröfva och derefter för Riksdagen framlägga förslag om huruvida det, på grund af särskilda förhållanden, kunde finnas nödigt att åtskilliga bland länsmännen erhöles boställen. Jag tror att ett sådant förslag icke är så helt och hållet opraktiskt som man velat framställa, och detta så mycket mindre som man just på landsbygden, såsom redan blifvit nämndt, har fullständig kännedom om hvilka länsmän som lämpligen och framför andra böra förses med denna förmån.

Sedan Kammaren bifallit Utskottets förslag i öfrigt, anhåller jag om bifall till den föredragna punkten.

Herr Åke Andersson: Jag vill blott hafva till protokollet antecknadtt att jag anser, dels att lönerna äro för små tilltagna för länsmännen i förhållande till högre tjenstemäns löner, dels ock att, om folket skall hafva någon verklig nytta af sina länsmän i deras egenskap af polismän, så måste dessa bo så centralt som möjligt i distrikten samt i öfrigt hafva der så staldt, att de kunde hålla sig häst såsom fortskaffningsmedel till ort och ställe, der af en eller annan orsak deras inställelse är af behovet påkallad, hvilket mången gång fordrar skyndsamhet. Jag gör intet yrkande, jag har blott, som sagdt, velat uttala min tanke i detta hänseende.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag måtte antagas; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:a punkten mom. c) af utlåtandet N:o 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts framställning angående beredande af boställslägenheter åt länsmän.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, visade 87 ja mot 75 nej; hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Mom. d).

Bifölls.

Punkten 2.

Mom. a).

I första stycket af förevarande moment hade Utskottet hemställt: *Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.*
att Riksdagen måtte under i föregående punkt omförmälda förbehåll och med föreslagna vilkor i öfrigt godkänna följande aflöningsstat

för landssekreterare och landskamrerare: i Malmöhus, Elfsborgs, Östergötlands, Skaraborgs, Göteborgs och Bohus, Kalmar, Kristianstads och Wermlands län:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.
vid tillträdet	4,400: —	2,500: —	6,900: —
med ålderstillägg efter fem år	5,000: —	2,500: —	7,500: —

Och skilde sig detta förslag från hvad Kongl. Maj:t rörande aflöningen för bemänte landssekreterare och landskamrerare föreslagit allenast i fråga om tjenstgöringspenningarne, hvilka Kongl. Maj:t ansett böra utgå med 3,000 kronor, hvadan aflöningens summa, enligt den Kongl. propositionen, skulle göra vid tillträdet 7,400 kronor och med ålderstillägg efter fem år 8,000 kronor.

Sedan Utskottets nu omförmälda hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Treffenberg: Jag har hittills icke haft anledning att deltaga i diskussionen, emedan detta är den första punkt i utlåtandet, der jag icke är tillfredsställd med hvad Kongl. Maj:t och än mindre med hvad Utskottet föreslagit. Jag lofvar dock att icke vara mångordig; ty jag vet väl, att läget är sådant att något annat eller mer än Kongl. Maj:t begärt icke lär kunna utverkas. Men jag vill i protokollet hafva förvarad min åsigt i frågan.

Mina betänkligheter afse den tillämpning af grundsatsen om landssekreterares och landskamrerares likställighet, som här gjort sig gällande. En följd af denna grundsats tillämpning är den, att aflöningsförmånerna för landssekreterare och landskamrerare hafva

Om landssekreterares och landskamrerares aflönning.
(Forts.)

blifvit satta lika inom de tre särskilda aflöningsklasserna. Denna grundsats står dock, synes det mig, i en skärande motsats till en annan grundsats, som Riksdagen, enligt min tanke välbetänkt, följt vid regleringen af åtskilliga andra tjänstemäns löner, nemligen att dessa löner skulle till sina belopp afpassas efter arbetsquantiteten.

Nu är förhållandet det, att jag tjänstgjort vid landsstaten i fyra särskilda län. Jag, har nemligen förrättat landssekreteraretjänst i Södermanlands, Östergötlands och Westmanlands län, och är nu på 5:te året landshöfding i Vesternorrlands län. Under fem år har jag dessutom vistats i residensstaden i Wermland, och är sålunda ganska förtrogen med omfattningen af göromålen vid landskansliet och landskontoret äfven i detta län. Min erfarenhet från alla dessa län, om jag möjligen undantager Södermanlands, der göromålen för ifrågavarande tvenne tjänstemän — det är dock för 20 år sedan — voro ungefär lika, är att landssekreterarnes befattning är ojemförligt mycket mödosammare än landskamrerarnes. Detta förhållande tror jag i allmänhet skall kunna vitsordas af öfrige landshöfdingar, ehuru jag icke bör förtiga, att jag genom samtal med ett par kamrater vid riksdagen erfarit, att i ett och annat län arbetet mellan de tvenne omnämnda tjänstemännen skall vara temligen jemnt fördeladt. Af hvad sålunda erkännes såsom regel, synes mig äfven böra följa, att vid bestämmandet af deras löner, landssekreteraren bort huggas med något högre sådan än landskamreraren; och detta icke endast ur synpunkten af billighet mot den enskilde tjänstemannen, utan — och häruppå ligger, enligt min tanke, den största vigten — äfven och förnämligast ur synpunkten af det allmännas fördel.

Förhållandet är nemligen det, att för bestridandet af en landskamreraretjänst fordras öfver hufvud taget icke andra egenskaper, än som äro nödvändiga för att sköta hvilken annan tjänst som helst, d. v. s. redbarhet, nit och ordningssinne.

Juridiska insigter tagas i allmänhet icke synnerligen i anspråk för skötandet af landskamreraretjänsten, och bästa beviset är, att, om jag ej misstager mig, först år 1865 afläggandet af juridisk examen stadgades såsom kompetensvilkor för erhållande af dylik tjänst. Deremot veta vi litet hvar, att landssekreteraren, om han skall väl fylla sin plats, måste ega juridiska insigter och äfven praktisk rutin såsom jurist, hvilka egenskaper vid mångfaldiga tillfällen tagas i anspråk och i synnerhet äro nödvändiga vid de farliga liqviderna af köpeskillingar för exekutivt försålda fastigheter; ty om man ej lärt sig att se upp vid dylika tillfällen, så får man betala dyra lärpenningar. Derjemte erfordras för en landssekreterare att besitta hvarjehanda andra egenskaper, hvilka visserligen äro goda att innehafva äfven för landskamreraren, men af honom dock lättare kunna undvaras, än af landssekreteraren, i synnerhet der, hvarest landshöfdingarne någon längre tid af året vistas utom sina län. Dessa egenskaper äro rådighet, beslutsamhet, snabb uppfattning och en praktiskt ordnande blick, som för-

mår att ingripa i en mängd administrativa ärenden, hvilka fordra skyndsamt afgörande och vid hvilkas handläggning man således ofta kan begå misstag. Af tidningarne, der länsstyrelsernas åtgärder ofta utgöra föremål för klander, skola Herrarne kunna finna, att i 9 fall bland 10 det är verkställighetsåtgärder eller underlåtenhetssynder på landskanslisidan och högst sällan landskontorets åtgöranden, hvilka klandras. Allt detta tyder på att det erfordras långt viktigare egenskaper hos landssekreteraren, om denne skall väl fylla sin plats, än hos landskamreraren, hos hvilken, såsom jag nyss nämnde, de vanliga allmänna egenskaperna hos tjänstemän i regeln kunna vara tillfyllestgörande för tjänsternas skötande.

Nu är det gifvet att, om det ligger sanning i hvad jag här påstått, skall följderna af likställighet i löner mellan dessa båda tjänstemän blifva, att de bästa krafterna, hvilka företrädesvis behövas på kanslisidan, skola uppsöka kontorssidorna, der tjänstgöringen är jmförelsevis beqvämligare och der åtgärderna äro mindre utsatta för klander. Det är dock af stor vikt att försöka fästa de största förmågorna vid kansliet, hvadan ur synpunkten af det allmännas fördel, det skulle vara gagneligt, om löneförmånerna blifvit satta högre för landssekreteraren, än för landskamreraren, och sålunda afpassade efter omfånget af deras göromål.

Jag tror också, att detta ändamål skulle mycket lätt kunnat vinnas, om Riksdagen beslutade sig för att ställa en rund summa till Kongl. Maj:ts disposition för att, efter närmare utredning än den, som komiterade kunnat åstadkomma, bestämma och fördela tjänstgöringspenningarnes belopp mellan landssekreterarne och landskamrerarne inom de olika länen.

Hittills hafva mina anmärkningar gällt den grundsatsen att aflönningen för landssekreterarne och landskamrerarne blifvit bestämd lika inom de tre särskilda aflöningsklasserna. Men äfven i fråga om den indelning i klasser, som här gjorts, vill jag, dock endast för att hafva min åsigt förvarad i protokollet, utan att med anledning deraf göra något yrkande, förklara, att den förändring borde ega rum, att Westernorrlands län, der arbetet på landskansliet är fullt ut lika omfattande som i Ostergötlands län, uppflyttats i öfversta klassen och att deremot Södermanlands län, som upptagits i 2:dra klassen, nedflyttats i tredje klassen. Här i denna klass träffar man, bland andra, Westmanlands län. Vid jmförelse mellan landssekreterare-göromålen i de två sist nämnda länen, skall det dock visa sig, att göromålen inom Westmanlands län äro vida besvärligare än inom Södermanlands län. Jag tror, att den nuvarande landssekreteraren i Westmanlands län, som i flera år varit länsnotarie inom Södermanlands län, kan vitsorda detta förhållande. Ty Södermanlands län är ett bland de mest lättskötta länen.

Jag har, såsom sagdt, endast velat framställa dessa anmärkningar för att till protokollet uttrycka min mening, men vill icke göra något yrkande.

Om landssekreterares och landskamrerares aflönning.
(Forts.)

Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.
(Forts.)

Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet Thyselius: Uti den af Kongl. Maj:t aflättna nådiga propositionen rörande regleringen af de till landsstaten hörande embets- och tjänstemäns löner, har Kongl. Maj:t föreslagit lönerna för landssekreterare och landskamrerare till 4,400 kronor med ålderstillägg till belopp af 600 kronor, äfvensom tjänstgöringspenningar, uppgående i de 8 största länen till 3,000 kronor, i 8 andra län till 2,500 kronor och i de 8 minsta länen till 2,000 kronor. Detta Kongl. Maj:ts förslag är af Stats-Utskottet tillstyrkt utom i det hänseendet, att tjänstgöringspenningarne blifvit för en hvar af landssekreterarne och landskamrerarne nedsatta med 500 kronor. Utskottet har medgifvit riktigheten deraf att landssekreterare och landskamrerare böra sättas i full paritet med ledamöter i kollegierna och byråchefer. Men för dessa äro, jemte det lönen blifvit bestämd till enahanda belopp som nu blifvit för landssekreterare och landskamrerare tillstyrkt, tjänstgöringspenningarne bestämda till 2,000 kronor. Således skulle, enligt det föreliggande förslaget, landssekreterare och landskamrerare i 8 län få 500 kronor mindre i tjänstgöringspenningar än byråchefer och kollegiuledamöter, och detta verkar i flera hänseenden menligt. Tjänstgöringspenningarne äro egentligen ämnade att åtnjutas af den, som under ledighet eller tjänstledighet förrättar befattningen. Men det är min öfveröfvertygelse, att tjänstgöringspenningar, som icke äro bestämda högre än till 1,500 kronor, icke äro, hvad angår landssekreterare och landskamrerares embeten, för ändamålet tillräckliga; och tjänstgöringspenningarne äfven för assessorer i hofrätterna äro ju uppsatta till 2,000 kronor.

Jag ber att, då här är i fråga att anställa en jemförelse mellan hvad som skäligen bör tilldelas landssekreterare och landskamrerare å ena sidan, och kollegiuledamöter å den andra, få i Kammarens minne återkalla hvad i detta hänseende blifvit i ett afgifvet yttrande anfördt af en man, som i mera än trettio år med synnerlig utmärkelse varit ledamot i det af våra embetsverk, hvilket kanhända är af göromål mest upptaget, och hvilken till följd af sina ovanliga förtjenster blifvit utnämnd till chef för samma embetsverk. Han yttrar sig anse, att dessa tjänstgöringspenningars belopp för landssekreterare och landskamrerare bör bestämmas så, att de inom den högsta klassen skulle uppgå till 3,000 kronor hvarigenom högsta lönerna inom de åtta folkrikaste länen, obräknadt vissa bibehållna sportelinkomster, komme att för dessa tjänstemän urgöra 8,000 kronor. "Det är nemligen", yttrar han vidare, "efter min öfvertygelse af stor vigt, att för dessa ansvarsfulla och maktpåliggande befattningar fastställas så stora löneinkomster, att deras innehafvare försättas i en fullt oberoende ställning och att tjänsterna således komma att eftersträvas och bibehållas af personer med större skicklighet. Jemförelsen mellan dem och ledamöter i de centrala embetsverken är icke heller fullt noggrann, ty i synnerhet en landssekreterare måste ega en mycket större mångsidighet och kändedom af författningar än som i allmänhet behöfves för en kollegiuledamot, hvilken kan och måste

egna sig åt en särskild detalj af administrationen, hvarjemte för den förre erfordras en större praktisk förmåga än för den senare, i följd af den närmare beröring, hvari han står till personer och förhållanden inom länet. Då han således bör och måste vara landshöfdingens ansvarige och tillförlitlige rådgifvare i nästan alla förvaltningsfrågor, på hvilken författnings- och lokalkännedom denne må kunna lita, och då han icke, såsom kollegiuledamöterna, har andra vid sin sida, hvilka med honom dela råd och ansvar, utan ytterst är hänvisad att lita på sig sjelf, är en löneinkomst af 6,500 till 8,000 kronor, oberäknadt sportler, alldeles icke för mycket för en sådan tjänsteman. Helst som 500 kronor deraf först skulle få åtnjutas efter fem års tjänstgöring. Hvad åter angår landskamrerare, så är väl hans verksamhetsområde icke så omfattande som landssekreterarens, men då han alltid varit likställd med denne, och hans embetsbefattning, såsom ansvarig kontrollant å all Kronans uppbörd inom länet och kontrasignant å alla landshöfdingens anordningar af statsmedel, fordrar synnerlig vaksamhet och sjelfständighet, böra landskamrerarens löneinkomster icke sättas ringare än landssekreterarens. Enär dessutom de fleste landssekreterare och några landskamrerare hittills haft betydligt större inkomster af sina tjänster, vore det för dessas behöriga skötande icke fördelaktigt, om löneförmånerna på en gång allt för mycket förknappades. Detta yttrande, åt hvars befogenhet vi litet hvar torde lemna vårt bifall, är afgifvet af en person, hvilken visserligen icke vid dess afgifvande kunnat ledas af någon partisk åsigt; tvärtom, han har här erkänt, att i det embetsverk han tillhör, äro fordringarne på en ledamot icke så stora som på byråcheferne hos landshöfdingeembetena; och ändå äro fordringarne på ledamöterna i detta kollegium större, än i något annat.

Jag anhåller vidare att få anställa en jemförelse med en annan klass af tjänstemän, bosatte i landsorten, nemligen härads-höfdingarne. Efter de regleringar, som i afseende på deras löneinkomster under senaste tiden egt rum, dervid dessa inkomster blifvit ganska väsentligt förhöjda, befinnes det, att i de största domsagorna härads-höfdingarne nu äro i åtnjutande af inkomster, hvilka icke allenast äro jemförliga med dem, som för landssekreterarne af Kongl. Maj:t blifvit föreslagna, utan också flerstädes med 50 procent och deröfver öfverstiga dessa. Om nu landssekreterarnes löner icke sättas högre än Utskottet föreslagit, så är att befara, att desse tjänstemän skola, när tillfälle blifver, söka transport från sina befattningar till domareplatser på landet. Det torde vara mest lämpligt att till landtdomare utnämnas personer, som ditills egnat sig åt dylika göromål; och det torde äfven ligga ganska stor vigt derpå att vid landssekreterare- och vid landskamrerareplatser, på sätt i det af mig nyss upplästa yttrande blifvit omförmäldt, bibehålla personer längre tid, enär de, sedan de hunnit göra sig bekanta med länets förhållanden blifva till vida större gagn för dess administration, än för dessa förhållanden mer eller mindre främmande nya tjänstemän.

Det torde icke vara behöfligt att anföra ytterligare skäl för
Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 46.

- *Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.* (Forts.) den anhållan jag nu framställer, att Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas, äfven i hvad den afser tjenstgöringspenningarne för landssekreterarne och landskamrerarne i rikets alla tjugu-fyra län.

Herr C. A. Larsson: Man kan verkligen förvånas, då man hör hvilka ofantliga anspråk på förhöjda löner åt embets- och tjenstemän som oupphörigen framställas. Den ena millionen efter den andra begäres till löneförhöjningar; men ändå är man icke nöjd. Det är nu fråga om en löneförhöjning på icke mindre än en hel million. Ingen enda reglering af tjenstemännens löner har ännu skett, som icke haft i släptåg en ganska artig förhöjning af deras löner. Men detta kan icke i längden fortfara; förr eller senare måste anspråken nedsättas, ty statens tillgångar medgifva icke dylika evinnerliga löneförhöjningar. Staten behöfver snart nog se till att den äfven i andra afseenden kan göra rätt för sig. Tjenstemännens löner uppgå nu, såsom jag härom dagen hade tillfälle att visa, till bortåt 50,000,000 kronor om året eller nära nog hälften af inkomsten af landets jordbruk; men ändå vill man öka på den med den ena millionen efter den andra.

Hvad särskildt angår nu ifrågavarande tjenstemän, anser jag i likhet med Herr Treffenberg och på af honom anförda skäl, att landskamrerarnes löner ej böra bestämmas till samma belopp som landssekreterarnes; utan yrkar jag i likhet med honom att de nedsättas med 1,000 kronor för hvardera.

Herr Dickson: Jag skall blott anhålla om proposition på afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Sparre: Jag begärde ordet med anledning af representantens från Östergötland yttrande, att här beständigt är fråga om ökning af tjenstemännens löner. Jag vill då säga honom, att nu är tvärtom fråga om en betydlig nedsättning, ty otvifvelaktigt äro landssekreterarnes inkomster, åtminstone i de större länen, och det är väl om dem, som det egentligen nu är fråga, betydligt nedsatta genom detta förslag. Genom sportler och expeditionslösen hafva dessa inkomster uppgått till mera än dubbla beloppet af hvad som Kongl. Maj:t nu föreslagit. Men, mine herrar, om man hittills haft skäl att vara nöjd med landtregeringen, är det väl då skäl att göra en ytterligare nedsättning i de nu föreslagna löner, som ändock ej skulle komma att utgöra mera än hälften af hvad desse tjenstemän förut uppburit?

Man måste besinna att en landssekreterare, särdeles i de större länen, och det är ju om dem det nu i synnerhet är fråga, icke blott har ofantligt mycket arbete, utan äfven att dessa tjänsters innehafvare i regeln ej avancera. Landssekreteraren har icke någon utsigt till befordran, och han är tillika icke i den själfständiga ställning, som t. ex. en domhafvande på landet innehar. Landssekreteraren är nemligen alltid i någon mån beroende af

sin chef; och denna omständighet gör att, om icke lönen, åtminstone inom de större länen, ställes högre för landssekreterarne än för landtdomarne skall helt säkert det icke blott mycket trägna, utan äfven oupphörligt pågående arbetet föranleda dem att söka sig från dessa tjänster och till domsagor, der de hafva en mera sjelfständig verksamhet, tidtals afbruten af tillfallen till hvila. Landssekreterarne hafva deremot icke en enda dags hvila och blifva derföre så utmattade af sitt stränga och uttröttande arbete, att de slutligen digna under bördan. Vill man behålla dem på dessa platser, vill man att de der skola stanna qvar så länge att de hinna förvärfva sig nödig kännedom om länets förhållanden och göra det gagn, man af dem kan fordra, så måste man derföre, såsom också Herr Statsrådet och chefen för Civil-departementet anförde, löna dem med tillräckliga belopp, så att de bibehålla sina befattningar och icke genom en knapp aflöning på sätt och vis liksom gifva dem en uppmaning att söka sig till andra platser.

Chefen för Civil-departementet har visat, att i de större domsagorna hafva häradshöfdingarne i lön, tjänstgöringspenningar och sportler af expeditionslösen m. m. inkomster, som icke sällan uppgå sammanlagdt till 10,000 kronor. Nu vill man beröfva landssekreterarne all expeditionslösen, som dock landtdomarne hafva qvar, man fordrar af dem ett strängare arbete än af domaren och man har till och med förbjudit dem att skaffa sig någon sysselsättning på kommunens stat; ty detta har Utskottet, utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit, tillstyrkt, på samma gång, som Utskottet nedsatt det föreslagna aflöningsbeloppet. Jag tror att det vore mycket farligt att besluta denna nedsättning. Den lön, som föreslagits af Kongl. Maj:t för landssekreterarne i de åtta folkrikaste länen, utgöres af icke mera än 7,400 kronor, således mindre än för expeditionscheferne i statsdepartementen, som hafva 7,500 kronor i lön. Först efter flera års tjänstgöring skulle landssekreterarne få 8,000 kronor i första klassens lön; och dock vill man förbjuda dem att innehafva annan tjänst.

Jag bör icke underlåta, då jag sjelf är landshöfding i ett af de största länen, att uttala den erfarenhet jag har. Min öfvertygelse är att, om icke landssekreterarnes löner bestämmas enligt Kongl. Maj:ts förslag, så att deras lönevilkor åtminstone blifva jemförliga med landtdomarnes, de ovilkorligen skola söka sig bort till domsagor och att man derigenom skall beröfva dessa embetsmän, hvilkas skicklighet och förmåga ställas på så svåra prof, den lön, hvartill de äro fullt berättigade, och på samma gång länen såväl förmännen att till ifrågavarande platser erhålla de skickligaste och dugligaste som förmännen att fortfarande få behålla dem, sedan de blifvit bekanta med länets angelägenheter. Äfven de löner Kongl. Maj:t för dem föreslagit äro i de mindre länen, d. v. s. dem af andra och tredje klassen, betydligt lägre än de, som tillkomma motsvarande tjänster i andra verk, och i de större länen blifva de först efter flera års tjänstgöring högre än 7,500 kronor, hvilket är den aflöning expeditionscheferne i departementen genast erhålla.

Om landssekreterares och landskamrerars aflöning.
(Forts.)

Om Landssekreterares och landskamrerares aflönning.
(Forts.)

Jag anhbåller på nu anförda skål om afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Treffenberg: Jag har begårt ordet endast för att upplysa Herr Carl Anders Larsson att han misstog sig, om det för öfrigt verkligen var hans allivar, då han yttrade, att jag skulle hafva yrkat att landskamrerarnes löner skulle nedsättas under de af Utskottet föreslagna belopp. Det förefaller mig så mycket besynnerligare att han kunnat så missuppfatta min mening, som jag icke en utan två gånger, då jag förra gången yttrade mig, förklarade uttryckligen att jag icke ville framställa något yrkande.

Jag får derföre åtminstone för denna gång betacka mig för det erbjudna kompaniskapet.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Det är vanskligt, ja, måhända omöjligt att i fråga om bestämmandet af det lönebelopp, som må vara lämpligt för en viss tjenstemannaklass, förebriaga rent objektiva giltiga skål, ty de skål, som kunna anföras, blifva alltid af mer eller mindre subjektiv art. En person, som nödgas lefva på 1,000 kronor om året, anser säkerligen en inkomst af 2,000 kronor öfversvinneligt stor, och på samma sätt tycker den, som för sina årliga lefnadskostnader kan afse blott 2,000 kronor, att en årsinkomst af 3-4,000 kronor är något särdeles storartadt.

Jag har velat förutskicka denna bemärkning, icke såsom en ursåkt derföre, att jag nu vågar upptråda emot Utskottets förslag, utan såsom en förklaring deraf, att jag, säkerligen i motsats till många af Kammarens ledamöter, icke kan anse de af Stats-Utskottet föreslagna nu ifrågavarande lönerna tillräckliga, under det nämnda ledamöter torde anse dem långt mera än tillräckliga och, efter hvad jag nyss kunde förmärka af Herr Carl Anders Larssons anförande, till och med öfverdrifvet stora.

Denne talare, som alltid ålskar måla bjerta färger, förmenade nämligen, att den nu för landsstatens tjenstemån föreslagna löneförbättringen vore så ofantligt stor, att han icke nog kunde uttrycka sin motvilja emot ett sådant sätt att gå till väga.

För min del anser jag, att man vid bedömandet af en sådan fråga bör fästa uppmärksamheten vid hvad man å en gifven tid kan köpa för de penningebelopp, hvilka som löner anvisas; och gör man i det hänseendet en jemförelse mellan nutiden och föregående tid, är jag fullt förvissad om, att man nu för de af Kongl. Maj:t föreslagna lönebelopp icke kan köpa mera än tillförene för de löner, som bestämdes för tjenstemånnen vid 1856—1858 årens riksdag. Stats-Utskottet har hämtat en analogi från hvad Kongl. Maj:t i sin proposition till 1874 års riksdag föreslog eller, rättare sagdt, hvad Riksdagen då beslöt i afseende å tillfälliga löneförbättringar å landsstatens embets- och tjenstemån och förmenar att, då landssekreterare och landskamrerare i 3:dje klassen enligt Utskottets förslag nu genast vid tillträdet af sina respektive tjen-

ster skulle erhålla 5,900 kronor årligen, är detta belopp helt obetydligt mindre än den medelinkomst af 6,000 kronor, hvilken 1874 togs till utgångspunkt. Det är visserligen en sanning, att man icke då vågade göra framställning om tillfällig löneförbättring åt landssekreterarne, med en medelinkomst af 6,000 kronor och derutöfver, emedan dessa tjänstemän under några föregående för dem särdeles gynsamma år haft mycket höga inkomster, men att vid bestämmandet af deras löner under nuvarande förhållanden vilja hemta någon ledning af detta belopp, 6,000 kronor, är väl ändock särdeles olämpligt. Jag ber också i sammanhang dermed få erinra, att Kongl. Maj:t vid öfvan anförda riksdag i allmänhet föreslog en tillfällig löneförbättring af 30 procent af den förut innehafvande lönen, hvaremot Riksdagen, såsom I Herr Talman, för visso erinren eder, nedsatte denna löneförbättring till allenast 20 procent.

Om landssekreterares och landskamrerares aflönning. (Forts.)

För att komma till ett riktigt resultat i frågan, huru höga de nu omhandlade lönerna böra vara, hafva dels Kongl. Maj:t och dels Stats-Utskottet gjort några jemförelser. Kongl. Maj:t har utgått från en jemförelse mellan landssekreterarne och landskamrerarne å ena sidan och byråcheferne i de förvaltande verken å den andra.

Afven om denna jemförelse i många fall kan vara lämplig, är det dock en omständighet som borde betinga långt större löneförmåner för landssekreterarne och landskamrerarne, än för byråcheferne i de förvaltande verken. Under det de senare i allmänhet icke handla på egen hand, utan endast äro ansvarige för sin departementschef, hvarjemte dessa platser, efter införande af det nya byråsystemet i de olika departementen, endast torde böra anses, såsom öfvergångsstadier till högre embeten, måste landssekreterarne och landskamrerarne vid vissa tillfällen fullkomligt själfständigt utöfva länsstyrelsen och ofta i mycket granlaga fall handla uteslutande på eget ansvar. Detta är enligt min tanke en mycket viktig omständighet, som borde betinga högre löner för landssekreterarne och landskamrerarne än för byråcheferne i de förvaltande verken.

Vidare är att märka, att i vanliga fall äro nu ifrågavarande tjänster, att anse såsom det slutliga målet för innehafvarnes sträfvan på tjänstemannabanan, ty åtminstone i vanliga fall kan den, som erhållit en landssekreterare- eller landskamrerarebeställning, icke hoppas på vidare befordran.

Nu har Stats-Utskottet funnit det vara i högsta grad oegentligt, att landssekreterare och landskamrerare i första klassens län efter 5 års tjänstgöring skulle erhålla 8,000 kronor i lön eller 500 kronor mera än som bestämts för expeditionschefer i statsdepartementen.

För min del kan jag emellertid icke finna detta mera oegentligt, än att de ifrågavarande tjänstemännen, enligt Utskottets förslag, skulle erhålla lika stor lön som expeditionscheferne i statsdepartementen eller 500 kronor mera än chefen för landtmäteriväsendet och Kongl. bibliotekarien. Det ser sannerligen ut som

Om landssekreterares och landskamrerares aflönning.
(Forts.)

Utskottet ville lägga rangen till grund för bestämmandet af lönebeloppen, men detta är väl en grund som svårigen kan anses vara den i allo rätta. Dessutom förekommer den omständigheten, att under det samtliga de anförde tjänstemännen, som äro boende i hufvudstaden, der kunna lefva så indraget de sjelfva behaga, så intaga deremot i en residensstad landssekreteraren och landskamreraren i socialt hänseende en sådan ställning, att de icke kunna lefva så, som de kanske mängen gång sjelfve helst skulle önska. Så t. ex. får landssekreteraren ofta, i landshöfdingens ställe, göra tjänsteresor i länet och bemötes derunder af länets innebyggare med artighet och gästfrihet; och då är det naturligt att han, när tillfälle dertill erbjudes, skall derfor vilja visa sin erkänsla.

icke heller kan jag; underlåta att påpeka, huru som de allmänna grunder för denna löneroglering, som af Utskottet föreslagits och redan vunnit Kammarens godkännande, i min tanke utsluta hvarje berättigande för Kammaren att nu företaga någon ytterligare nedsättning i de af Kongl. Maj:t föreslagna lönerna. I dessa allmänna grunder heter det nemligen, bland annat, i afseende på fördelningen af löneförmånerna, att dervid bör afseende fästas ej mindre derå, att tjänstgöringspenningar, så vidt sig göra låter, må blifva tillräckliga för bestridande af vikariatsersättning, under tjänstledighet, utan ock hufvudsakligen derå, att lönen kommer att utgå med sådant belopp, som efter tjänstens beskaffenhet skäligen må en kunna såsom pension å allmänna indragningsstaten bestås. Nu har lönen för landssekreterare och landskamrerare föreslagits till 5,000 kronor, ålderstillägget inberäknadt, och det lär väl icke af någon kunna ifrågasättas, att desse tjänstemän böra åtnjuta pension till lägre belopp än 5,000 kronor. Hvad deremot angår tjänstgöringspenningarne, lära de, om de skulle utgå, icke med de af Kongl. Maj:t, utan af Utskottet föreslagna belopp, icke förslå till aflönande af vikarie under uppkommen vakans. Jag har sannerligen svårt att förstå, huru någon kan föreställa sig att man skall få någon, som vill bestrida landssekreteraretjänst för 1,500 kronor, om tjänsten tillhör 3:dje klassen, eller 2,000 kronor om den tillhör andra klassen. Endast i det fall att vikarien tillförsäkras att ersätta den lediga tjänsten, kan jag tänka mig möjligheten af att någon skulle vilja nöja sig med så liten ersättning för så mycket arbete; men eljest aldrig. När nu emellertid det är meningen att tjänstgöringspenningarne, och endast dessa, skola utgöra ersättning åt vikarien, men det måste blifva omöjligt att mot denna ersättning få någon vikarie, så blifver följden den, att, när ledighet uppstår, måste Konungens Befallningshafvande till Kongl. Maj:t ingå med anmälan, att någon vikarie icke stått att på dessa vilkor erhålla och Kongl. Maj:t måste då för hvarje gång anvisa särskild ersättning åt vikarien. Att göra sådant nödvändigt, anser jag icke lämpligt, utan bör saken ordnas så, att några dylika nödfallsutvägar icke behöfva blifva regel.

Mycket skulle väl ännu kunna vara att i denna fråga tillägga, men åtminstone för närvarande inskränker jag mig till det redan

sagda; på grund hvaraf jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Sjöberg: Den långt framskridna tiden förbjuder mig att taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk med ett längre anförande. Hvad jag i denna sak kommer att andraga, torde derföre få betraktas — åtminstone vill jag själf så anse det — som en reservation emot det beslut, Kammaren sannolikt kommer att fatta i frågan. Till hufvudsaklig del förekommen af Herrar Treffenberg och Bergström, får jag således instämma i deras yttranden. Särskildt kan jag icke underlåta att, i likhet med Herr Treffenberg, framhålla, det billigheten fordrar, att någon skillnad göres mellan landssekreterarnes och landskamrerarnes löneförmåner. Med någon erfarenhet i detta hänseende lär man svårigen kunna påstå, att desse embetsmäns befattningar äro sådana, att någon olikhet i fråga om tienstgöringspenningarnes belopp icke bör förefinnas. Jag vill dock icke vidare uppehålla mig dervid, utan kan inskränka mig till att åberopa hvad Herr Treffenberg härutinnan anför. Herr Treffenberg påpekade dessutom rörande den föreslagna indelningen af löneklasser det egna deri, att Vesternorrlands län blifvit hänfördt till andra klassen, eller den klass, hvar till Södermanlands län räknats, under det att Westmanlands län hänförts till den tredje. Jag tillåter mig att fullständiga detta med den anmärkning, att, så vidt jag af egen erfarenhet kunnat finna, det torde vara svårt att inse, hvarföre Södermanlands län blifvit uppfördt i andra och Upsala län i tredje klassen. Derigenom att jag, hvad landssekreterarebefattningarne angår, under en följd af år varit i tillfälle att i afseende å i fråga varande tjensters besvärighet anställa jemförelse emellan Upsala län, å ena, och åtskilliga andra län, å andra sidan, har jag kommit till det resultat, att, ehuru Upsala län, hvad folkmängden beträffar, är temligen obetydligt i förhållande till några andra län, nämnda län dock är mera betungande, hvad den administrativa förvaltningen angår. Af de officiella förteckningarne öfver till landshöfdingeembetena hänskjutna mål visar sig också, att under ett tiotal af år räknadt Södermanlands län hört till dem, der det minsta antalet af anhängiggjorda ärenden förekommit. Häraf föranledes jag att anmärka, att det icke torde vara så alldeles riktigt att lägga folkmängdsförhållandena uteslutande till grund för bestämmande af en löne reglering, sådan som den ifrågavarande. Som jag emellertid ganska väl inser, att, hvilka anmärkingar mot förslaget man i detta hänseende än må anföra, de dock icke skola medföra någon verkan, vill jag icke göra mig skyldig till att framställa något särskildt yrkande.

Herr Anders August Andersson: Jag kan icke neka till att det på mig gjort ett vemodigt intryck att höra, hurusom man, kort efter det en mängd andra tjenstemäns löner blifvit så frikostigt reglerade, att man från många håll fått höra, det Riksdagen gifvit dem alldeles för mycket, från åtskilliga håll nu vill söka

Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.
(Forts.)

Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.
(Forts.)

visa att de ifrågavarande lönebeloppen, sådana de blifvit af Utskottet föreslagna, äro för ringa. Jag anser det också derföre vara min skyldighet såsom en medlem af representationen och ett folkets ombud att tillse, det statskassan icke blifver alltför mycket betungad. En ärad talare på norrlandsbanken framhöll den stora skilnad, som skulle förefinnas i fråga om besvärligheten af landssekreterarnes och landskamrerarnes tjänster och förmenade att de förra voro mera tyngande än de senare. Han framställde visserligen intet yrkande, men han framhöll denna skilnad så bjert, att jag för min del finner alla skäl tala för en nedsättning i det lönebelopp, som blifvit för landskamrerarne föreslaget. Hvad landssekreterarne beträffar, hafva dessa på många ställen blifvit vänjde vid så stora löner, att det icke torde vara skäl att missunna dem den lön, som Utskottet vill gifva dem.

Jag anhåller således hos Herr Talmannen om proposition derpå, att det för landskamrerarne enligt Utskottets förslag bestämda lönebeloppet måtte nedsättas med 1,000 kronor.

Vidare yttrade

Herr Liss Olof Larsson, hvilken jemte Herr *Sven Nilsson* reserverat sig vid förevarande punkt: Jag börjar på att icke riktigt förstå denna diskussion. De aldra fleste talare hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men så vidt jag förstår, har ingen yrkat bifall till Stats-Utskottets betänkande. Ej heller lærer Kammarern vilja bifalla Herr Carl Anders Larssons yrkande om nedsättning af landskamrerarnes löner med 1,000 kronor, då han icke angifvit om denna nedsättning skulle träffa lönen eller tjänstgöringspenningarne. För min del tänker jag ej heller yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, utan vill gå litet längre nedåt än Utskottet gjort. Mitt förslag är, att landssekreterarnes aflöning bestämmas till 6,400 kronor, hvaraf lön 4,400 och tjänstgöringspenningar 2,000, med ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring, hvarigenom deras aflöning efter fem år skulle komma att uppgå till 7,000 kronor, samt landskamrerarnes till 5,500 kronor eller 4,000 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, jemte ett ålderstillägg efter fem års tjänstgöring af 500 kronor, hvarigenom deras löneinkomster efter fem år skulle komma att sammanlagdt utgöra 6,000 kronor.

Jag yrkar afslag å Stats-Utskottets betänkande och bifall till mitt förslag.

Herr Adlercreutz: Jag anhåller endast att få uttala den på min erfarenhet grundade öfvertygelsen och uppfattningen, att landssekreteraren och landskamreraren inom samma län böra aflönas lika. Och då det af Kongl. Maj:t föreslagna lönebeloppet icke synes mig för högt för ifrågavarande befattningar, hvilka äro ytterst ansvarsfulla och så tränga, att de knappast lemna sina innehafvare någon enda dag eller någon enda stund på da-

gen ledig, så instämmer jag med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.
(Forts.)

Herr Anders Aug. Andersson: Jag skall be att få återtaga mitt nyss gjorda yrkande och förena mig i det, som Herr Liss Olof Larsson nu framställt.

Herr Asker: De många sakrika och talande skäl, som redan anförts för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, förhindra mig att nu säga något som skulle kunna öka vigten af dem. Jag vill derföre blott nämna att jag, som snart i fyratioåtta år varit i statens tjänst och derunder beklädt hvarjehanda befattningar, åtminstone icke känner någon som är mera betungande och makt-påliggande än landssekreterarnes. En kollegieledamot har åtminstone en söckendag i veckan ledig, men landssekreteraren har ingen. Då landssekreteraren på Lördagen går från sitt embetsrum, medför han vanligtvis i sin portfölj hvarjehanda ärenden, hvilkas afgörande icke kunnat under veckans lopp medhinnas. Han får således i dylika fall tillbringa äfven en del af söndagen med arbete, för att kunna medhinna sina embetsbestyr. Mångsidigheten af hans egenskaper måste ock vara stor. Ty då en expeditionschef i ett departement endast har att sysselsätta sig med de ärenden som tillhöra departementet, har landssekreteraren deremot att sysselsätta sig med ärenden, tillhörande alla statsdepartementen. Detta torde något bevisa med hänsyn till hvad som fordras af skicklighet och omdömesförmåga för att kunna rätt sköta en så vigtig befattning. Efter mitt omdöme utgör Kongl. Maj:ts förslag hvad efter billiga beräkningsgrunder skäligen borde kunna såsom aflöningsförmåner påräknas för de landsstatstjenstemän, som nu äro i fråga. Jag tillåter mig äfven påpeka det förhållande, att det finnes kanske ingen embetsman i statens tjänst, som står folket närmare än just landsstatens embets- och tjenstemän. Jag vet icke hvarföre i detta ögonblick tränger sig på mig den öfvertygelsen, att det måhända icke under det nya riksdagsskicket funnits någon Kongl. proposition, som hellre bort af denna Kammare bifallas, än just denna. För min del vågar jag äfven hoppas, att Kammaren skall till den Kongl. propositionen lemna sitt bifall.

Herr Danielsson: Jag kan icke underlåta att protestera mot det ständiga talet om förhöjningar af tjenstemännens löner. Hvad Herr Bergström beträffar, känna vi alla, att han sökt att nedlägga kanske sin största talang i statsmannavishet just på det området att alltid förfäktat löneförhöjningar. Må detta vara hans storhet; men om det i alla tider skall komma att bedömas så, lemnar jag derhän. Jag kan icke begripa huru det är möjligt att icke de män, som ständigt föra detta tal på sina läppar, någon gång kunna lära sig inse, att man måste något hushålla med statens medel. Jag skall visst icke ingå i bedömande af huruvida landssekreterarne eller landskamrerarne hafva mer att göra; det

Om landssekreterares och landskamrerares aflöning.
(Forts.)

kan ju vara olika på olika orter, men för min del vill jag yrka bifall till hvad Utskottet här hemställt. Vi må besinna, att detta icke är så litet för desse tjenstemän, för hvilka ännu skulle komma att qvarstå åtskilliga sportler, såsom för utmätning af fastigheter och dylikt. Det kan inträffa många fall, der landssekreteraren har en ganska vacker inkomst af dessa auktioner, och att döma af den ekonomiska ställningen för närvarande i vårt land, torde dessa auktioner åtminstone icke blifva färre än förut.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Jag begärde ordet, emedan ingen föregående talare då ännu yrkat bifall till Utskottets förslag, men väl åtskilliga talare yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition och andra åter påyrkat lägre summor, än Kongl. Maj:t föreslagit. Nu har emellertid den siste talaren yrkat bifall till Utskottets förslag; och jag skall göra detsamma i den tro att detta förslag kan väl försvaras. Här är taladt om att landssekreterarne hafva många och viktiga tjensteäligganden; och det kan icke falla mig in att bestrida detta. Långt derifrån! Men det kan ju hända att deras arbete kunde i någon mån lättas, om landshöfdingarne toge mera del deri. Under förutsättning att så komme att ske, tror jag att Utskottets förslag så i ena som andra hänseendet skall vara fullt tillfredsställande. Och jag yrkar derföre bifall till detsamma.

Herr Asker: Den uppmaning till sparsambet, som af en talare på ölandsbanken riktats mot en annan talare än mig, träffade äfven mig, emedan jag i likhet med honom äfven yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag skulle icke hafva tillåtit mig att göra detta, om den förhöjning i anslaget till landsstaten, som nu är i fråga, verkligen vore så stor som den synes vara. Det finnes nämligen bakom denna förhöjning siffror, som betydligt nedsätta beloppet. Och detta kommer sig deraf, att staten tager igen med ena handen, hvad den gifver med den andra. Den utgiftsmillion, som vid regleringen af lönerna för landsstaten ifrågasattes, är blott skenbar, ty derigenom att de sportler, som landssekreterare och landskamrerare förut uppburit, hädanefter ingå till statsverket, får staten tillbaka största delen af det belopp, som för löne-regleringen erfordras. Och derföre är just denna reglering i afseende på beloppet mindre känbar för staten, än de aldra fleste så beskattade anordningar som af statsmakterna vidtagits. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr C. A. Larsson: På grund af de upplysningar, som den siste talaren lemnade, skall jag afstå från mitt yrkande. Dessa upplysningar finnas visserligen icke att tillgå i betänkan-det, men jag har anledning att tro hvad herr landshöfdingen sagt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen

framställt propositioner, enligt de yrkanden, som blifvit gjorda, biföll Kammarkaren hvad Utskottet i den under föredragning varande delen af föreliggande moment hemställt.

Som tiden långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets förevarande utlåtande till nästa sammanträde; och åtskildes Kammarkarens ledamöter kl. $\frac{1}{2}$ 12 på natten.

In fidem

Gustaf Westdahl.
